

SPRAWOZDANIE

H

DYREKTORA C. K. IV. GYMNAZYUM

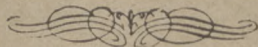
WE LWOWIE

z a r o k s z k o l n y

1899.

T r e ś ć:

- a) Pierwiastki starożytne w pieśniach ludowych słoweńskich, napisał
Dr. fil. Jan Leciejewski.
- b) Statystyka Zakładu przez Dyrektora.

L W Ó W.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z Drukarni Ludowej pod zarządem St. Baylego.

1899.

Subst 1385

SPRAWOZDANIE DYREKTORA C. K. IV. GIMNAZYUM

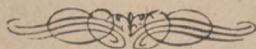
WE LWOWIE

z a r o k s z k o l n y

1899.

T r e ś ć:

- a) Pierwiastki starożytne w pieśniach ludowych słoweńskich, napisał
Dr. fil. Jan Leciejewski.
- b) Statystyka Zakładu przez Dyrektora.

Biblioteka Jagiellońska

1001929723

L W Ó W.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z Drukarni Ludowej pod zarządem St. Baylego.

1899.

401 717 II

1899

PIERWIASTKI STAROŻYTNE

w pieśniach ludowych słowieńskich

napisał

Dr. fil. Jan Leczajewski.

I.

Jedną z najnowszych gałęzi nauk jest folklorystyka, zwana także etnografią, na co w języku polskim mamy bardzo dobry wyraz: ludoznawstwo. Zajmuje się ono badaniem życia ludu pod względem duchowym i cielesnym. Rozpatruje więc sposób życia ludowego, zwyczaje, obyczaje, zatrudnienia, budowę budynków ludowych, przesady, wierzenia, sposób myślenia i jego twory duchowe, jak baśnie, klechty, podania, pieśni itd. Nie zadowalnia się jednak ludoznawstwo samem zbieraniem materiałów, t. j. wiadomości i szczegółów o życiu ludu, lecz porównuje je z odpowiednimi objawami innych narodów, przy czem stara się objać jak największe masy ludów. Badania ludoznawstwa rozciągają się od zacofanego Chińczyka do czerwonoskórców Ameryki, do ludów kraju ognistego do Lapończyków zamieszkałych w kopcach śnieżnych, uwzględniają jednakowo Germanina i Słowianina, Samojedę i Hotentota, Australczyka i Europejczyka. Podobnie jak naturalista stara się jak najwięcej zebrać okazów z wszystkich części świata i nie pozostawia ile możności żadnego zakątka ziemi niezbadanego, aby jak najgruntowniej przeniknąć kwestyę obroną, tak samo postępuje i ludoznawstwo porównawcze. Ale i to mu nie wystarcza. Jak przyrodnik dąży do odgadnięcia pierwotnego ustroju jakiego rodzaju na podstawie znalezionej kości dawnego zwierzęcego lub odcisku na kamieniu, tak samo i ludoznawca stara się przeniknąć do czasów jak najdalszych, zasłoniętych grubą powłoką starożytności, do czasów, do których historia nie sięga i sięgać nie może, i wydrzeć zagadkę roz-

woju duchowego narodów ciemnej przeszłości. Nie zna więc ludoznawstwo ograniczenia ani miejscowego ani czasowego.

Wielki ten zakres badania wynika z rzeczy samej. Ażeby to zrozumieć, zwróćmy uwagę tylko na opowiadania, bajki, klechty i pieśni ludowe. Ma je naród każdy, stojący nawet na niskim stopniu oświaty. Łatwo się przytem przekonać, że wiele z takich opowiadań, jak n. p. o rycerzu zabijającym smoka, o zwierzętach pomagających człowiekowi, jest rozszereżonych po całym świecie. Powiastki te znane są i w Indjach azyatyckich i u Słowian, w Afryce i u Germanów, opowiada je sobie i Arab na pustyni i Eskimos w swej norze. Jakim więc sposobem rozeszły się po świecie, kto je rozniósł, którędy szły od narodu do narodu, który naród je wymyślił i drugim udzielił, kiedy się to stało, jaka była pierwotna ich treść i forma, jakim uległy zmianom, nim doszły do naszej wiadomości, jaki wpływ wywarły na etykę ludu, oto pytania, które się każdemu badaczowi ludoznawczemu nasuwają i które rozstrzygnąć pragnie. Chcąc więc należycie zbadać i ocenić czyto opowiadanie, czyto pieśń jaką ludową, nie można się ograniczać na jedno środowisko ludowe, bo ono mało nam da objaśnienia, lecz trzeba koniecznie poszukać podobnych wariantów u innych ludów i dopiero w łączności z innemi podaniami i opracowaniami tego samego tematu z różnych miejsc i czasów można dojść do pewnego rezultatu. Takimi właśnie badaniami zajmuje się ludoznawstwo. Jest to jednak tylko jeden dział jego. Równie starannym i gruntownym studyom poddają się inne części ludoznawstwa, jak obrzędy i wierzenia, medycyna i lekarstwa ludowe, ubrania, mieszkania, zatrudnienia i t. d.

Zatrzymajmy się jeszcze nieco przy podaniach i baśniach ludowych, ponieważ stoją w związku z omawianemi poniżej pieśniami.

Jak już powiedziałem, znajdujemy wiele podań, podobnych treścią i dodatkami u najrozmaitszych narodów. Weźmy n. p. następującą powiastkę, znaną w górnej Bretanii (por. Paul Sébillot: *Contes populaires de la Haute Bretagne* I 28, II. 76 do 79). „Kobiecie pewnej skradła Dziwożona dziecko a podłożyła potworka małego z twarzą bardzo starą. Sąsiadka poradziła kobiecie, aby rozniecił wielki ogień i nim się płomień zupełnie rozpali, rozbiła jaja i skorupki napełnione wodą postawiła

na około ogniska, jak gdyby chciała wodę w nich gotować: Potem niech weźmie potworka, przybliży go do ognia, jak gdyby chciała mu nogi zagrzać. Zrobiła to a potworek zdziwiony zawołał, że choć już ma lat 100, nie widział jeszcze, aby kto w takich gotował garnkach. Gdy to kobieta usłyszała, wzięła nóż i zagroziła potworkowi, że go zabije. Natychmiast zjawiała się Dziwożona, obawiając się o swe dziecko i zwróciła ucieszonej matce zabrane jej dziecko". Powiastka ta znana jest także u Słowian południowych (Krauss: *Sagen u. Märchen der Südslaven* II. 1. 75), u Czechów (por. Václavek: *Valašské pohádky a pověsti* 1894, str. 135), u Morawian (por. *Český lid* IV. 523) i w Meklemburgu (zob. Bartsch: *Sagen, Märchen u. Gebräuche aus Meklemburg* I. str. 42, 46, 64, 79, 89). Każdemu nasuwa się pytanie, jakim sposobem ta sama powiastka mogła się znaleźć i na południu i na dalekim zachodzie i w środku Europy? Na to pytanie odpowiadają rozmaicie trzy teorie. Najstarsza z nich, powstała razem z nauką gramatyki porównawczej, twierdzi, że pojedyncze narody indoeuropejskie wyniosły jeszcze w czasie, kiedy opuszczały pierwotną swą siedzibę, Indye wschodnie, pewną ilość podań i mytów ze wspólnej ojczyzny, które się zachowały u nich do dnia dzisiejszego. Są to niejako odłamy rozbitego klejnotu, rozrzucone po wszystkich krajach, zamieszkałych przez ludy indoeuropejskie (zob. Kinder- u. Hausmärchen, gesammelt durch die Brüder Grimm III. 1856 str. 409 i wydanie szóste, str. LXIII. LXIX). Grupy zaś pokrewne pojedynczych podań tłumaczono podobnie jako pokrewieństwo analogicznych objawów językowych. Dalszem następstwem tej teorii było twierdzenie, że każde „podanie jest mytem na ostatnim stopniu rozwoju“, czyli że w każdym podaniu jest ukryty jakiś starożytny myt religijny (por. J. G. v. Hahn. *Griechische u. albanesische Märchen* 1861. tom I. str. 5; Hyacint Husson: *La chaine traditionnelle*. Paris 1874, str. 175); Max Müller: *Essays* II. 267, 187, 177). Teorya ta nazywa się dla tego mytologiczną.

Była ona tak długo wyznawaną, dopóki ograniczano się na ludoznawstwo indoeuropejskie. Kiedy jednak zaczęto rozciągać badania i na narody afrykańskie, azyatyckie i amerykańskie, przekonano się, że i tam spotyka się podania i powiastki ludowe podobne do indoeuropejskich. To jednak ludy, nie mające nic wspólnego z familią indoeuropejską nie mogły

wynieść z Indyi czy innego kraju wspólnego odnośnych podań i gadek, bo nigdy wspólnie z Indoeuropejczykami nie mieszkwały. Musiano więc uznać teorię mitologiczną za niedostateczną. Podniesiono także już wprzód zarzut, że nie we wszystkich podaniach można się dopatrzyć podkładu mytologicznego. Mamy n. p. wiele baśni humorystycznych, żartobliwych, wspólnych różnym ludom; trudno w takiej krotchwilnej klehcie znaleźć bez naciągania motywy mytologiczne.

Powstały więc inne teorie. Wprost przeciwną pierwszej jest teoria etnograficzna, twierdząca, że podobieństwo podań, baśni itd. nie jest jeszcze dowodem, że wszystkie warianty jakiejś gadki muszą być przeróbką jednej i tej samej gadki pierwotnej, wymyślonej u pewnego narodu lub w pewnym środowisku ludów, lecz że takie podania, choć podobne do siebie, mogły powstać niezawisłe od siebie u różnych narodów i w różnych czasach, że n. p. mieszkani nad Gangesem, Indyanin amerykański i murzyn afrykański mogli całkiem bezwiednie podobne tworzyć podania i klechty, czyli że podobieństwo istniejące w wielu podaniach i klechtach jest czysto przypadkowe. Głównym przedstawicielem tej teorii jest uczony angielski And. Lang, który kilkakrotnie zapatrywania swoje wygłaszał, jak w przedmowie do wydania angielskiego gadek niemieckich braci Grimmów, w przedmowie do zbioru powiastek ludowych Perraulta i do książki pani Roalfe Cox: *Cinderella* 1893. Teoria ta spotkała się słusznie z silnymi zarzutami. Jednym z głównych jej przeciwników jest Em. Cosquin, który w swej broszurze: „*Les contes populaires et leur origine. Dernier état de la question*“ wykazuje, że teoria A. Langa jest niemożliwa. Byłaby ona tylko wtenczas prawdopodobna, gdyby podobieństwo podań ograniczało się tylko do tematu, do jednego motywu. Ponieważ jednak podobieństwo podań ludowych objawia się nie tylko w temacie, lecz także w przeprowadzeniu myśli i we formie zewnętrznej, w dodatkach często zupełnie równych i w użyciu nawet (kilku tych samych motywów, dla tego o przypadkowości podobieństwa w takich razach mówić nie można; przyjąć raczej należy bliższe pokrewieństwo i zawisłość jednego podania od drugiego. Trudno bowiem przypuścić, aby podobieństwo jakiejś baśni, oznaczmy ją A, z motywami *a, b, c, d* znalezionej na wybrzeżu morza atlantyckiego, do takiej samej baśni, nazwijmy ją *A*¹, mającej te same

motywy a^1 , b^1 , c^1 , d^1 , znalezionej na wybrzeżu morza indyjskiego, było czysto przypadkowe. Przeciwnie, przyjąć należy pokrewieństwo i związek bliższy między nimi. Lecz jaki?

Na to odpowiada trzecia teoria, że podania, baśnie, klechty itd. przenoszą się z kraju do kraju, od narodu do narodu, że wędrują po całej kuli ziemskiej. Teoria ta, zwana migracyjną, wędrowną, przyjęta jest dziś ogólnie, bo tłumaczy nam najlepiej i podobieństwo i rozszerzenie się podań i inne połączone z tem kwestye podań ludowych.

Wędrowki baśni i podań ludowych odbywały się w różnych czasach; jedne odbywały i odbyły swe podróże już w czasach przedhistorycznych, inne w czasach starożytnych historycznych, inne w wiekach średnich, inne wreszcie w czasach nowszych. Pośrednikami w przenoszeniu takich podań byli kupcy podróżujący, wyprawy wojenne, jak n. p. Aleksandra Wielkiego do Azji lub wyprawy krzyżowe, dalej jeńcy wracający po kilku latach niewoli w strony ojczyste, pątnicy do ziemi świętej i miejsc cudownych, a wreszcie książki, misye i kazania. My dziś gardzimy gadką ludową, bo mamy dla naszej rozrywki książki naukowe i beletrystyczne, ale w czasach dawnych, gdy nowel i romansów nie było, gdy oddalony i odcięty niejako od świata człowiek wypoczywający po trudach codziennych, po obławie myśliwskiej, po wyprawie wojennej zapragnął strawy duchowej, wtenczas powiastka, baśń i klechta były wysoko cenione, wtenczas każdy opowiadacz był pożądanym i mile widzianym gościem, każdy pątnik przynoszący wieści z dalekiego świata był szanowany i ugaszczany, nawet dziad wracający z odpustu a umiejący zabawić niewybrednych słuchaczy legendami o świętych, usłyszanych na kazaniu znajdował zawsze przytułek i strawę. Wiadomą jest rzeczą, że azyatyccy książęta mieli nadwornych opowiadaczy, których obowiązkiem było bawić swego pana i dwór opowiadaniem. Wiemy także, że i na dworach carów rosyjskich a nawet niektórych bojarów znajdowali się tacy opowiadacze, dobrze zresztą płaceni. Cóż więc dziwnego, że taki opowiadacz urzędowy starał się zebrać jak najwięcej powiastek czyto od kupców obcych, czy od żołnierzy wracających z wyprawy do innego kraju, czy od osób prywatnych, jak posłów, zakładników, aby nie znudzić swego pana opowiadaniem ciągle tych samych gadek i nie stracić chleba. W ten jednak sposób dostawały się

baśnie obce do kraju, skąd przeniosły się znowu dalej, aż dotarły w najdalsze kraje. Bardzo często da się jeszcze dziś u niektórych powiastek wykazać, którą drogą t. j. którymi krajami wędrowały, nim się dostały do murzynów, do szczepów Ameryki północnej i południowej, co nastąpiło naturalnie dopiero po jej odkryciu. Przedstawicielami tej teorii są dziś nawiąbitniejsi" folklorysty czyli ludoznawcy, jak przedwcześnie zmarły Kaarle Krohn, Gustav Meyer, Em. Cosquin, R. Köhler i inni; ze słowiańskich uczonych wymienić należy Rosyanina A. N. Wesołowskiego, autora licznych dzieł folklorystycznych, Bułgara M. Dragomanowa, Kroatę V. Jagića, Polaków A. Brücknera i A. Kalinę, i Czecha J. Poliwkę, z którego pracy: *O srovnávacím studiu tradic lidových* (w czasopiśmie *Národopisný sborník československý*, zes. II. str. 1—49) korzystam.

Przyjmując teorię wędrowania baśni i podań pytamy dalej, z którego kraju rozchodziły się one do innych ludów. Teoria mytologiczna przyjmowała jedną ojczyznę wspólną podań, Indye azyatyckie. Twierdzenie to wypowiedział i starał się poprzeć dowodami między innymi Th. Beufey w znakomitem wydaniu *Panczatantry*. Teoria ta cieszyła się długi czas uznaniem. Kiedy jednak teoria mytologiczna upadła, kiedy dalej stwierdzono, że wiele podań greckich jest oryginalnych, a ich pierwowzoru nie da się odszukać ani w Indjach ani w żadnym innym kraju, kiedy wreszcie odkryto kilka podań staroegipskich z wieku XIV. p. Chr., a więc starszych od podań staroindyjskich, musiało upaść twierdzenie o indyjskim pochodzeniu wszystkich podań, gadek i baśni. Na jego miejsce przyjęła się dziś teoria polygenezyi podań t. j. mniemanie, że powiastki i podania ludowe mogą powstawać u różnych narodów i z różnych krajów rozchodzą się po świecie. Naród jednak podania tworzący musiał stać na wyższym stopniu oświaty. Podobnie jak w czasach obecnych naród nie mający odpowiedniego wykształcenia nie wydaje dzieł literackich, naród zaś cieszący się wysoką kulturą tworzy i liczne i dobre dzieła literackie, tak i lud pierwotny bez oświaty nie umiał tworzyć literatury ludowej; im zaś większą miał oświatę tem lepsze i liczniejsze wymyślał powiastki. Wynika więc z tego, że nie każdy kraj i naród był ojczyzną podań ludowych, lecz tylko ten, który się odznaczał już pewną kulturą.

Spostrzeżenie to zgadza się zupełnie z faktem, że najwięcej wykształcone narody starożytności, Indusowie, Egipcjanie i Grecy najwięcej utworzyli podań. Od nich też może najwięcej podań rozeszło się po świecie. Oprócz nich tworzyły także i inne ludy różne podania i udzielały ich drugim narodom.

Jasną jest rzeczą, że gadka ludowa wędrując po świecie, ulegać musi zmianom. Treść główna czyli myśl podania zostaje ta sama, ale szata jej, wygląd, dodatki, nazwiska, koloryt podlega różnym zmianom. Jakiś rys lub motyw zapomina się. w miejsce bohatera dawnego pierwotnego, nowemu ludowi nieznanego wchodzi bohater domowy, znany; liczby przedmiotów, zwłaszcza 3, 5, 7 zamieniają się, zamiast jednego zwierzęcia wymienia się kilka (polyzoim), zamiast zwierząt występuje człowiek (autropomorfizm) i na odwrót (zoomorfizm), opowiadający wtrąca siebie jako osobę czynną (egomorfizm); na początku dodaje się wstęp, na końcu zakończenie wzięte z innej powiastki; czasem i w środku opowiadania wtrąca się motyw zaczerpnięty z innej podobnej powiastki; często łączy się podanie przejęte z innym już istniejącem u narodu je przyjmującego, przez co dwie powiastki łączą się w jedną. I zapamiętowania społeczne, religijne i polityczne mogą wpływać na zmianę powiastki i dać jej zabarwienie miejscowe. Kilka takich zmian pierwotnej fabuły poznamy w dalszym ciągu.

Tak się przedstawia dziś w najogólniejszych zarysach kwestya tradycyi ludowych *).

*) Dać taki zarys uważałem za potrzebne, ponieważ u nas ludoznawstwo pierwsze stawia kroki i z ogromnemi walczyć musi przeciwnościami. O ludoznawstwie krążą u nas najfałszywsze pojęcia i to nie tylko u ogółu mniej wykształconego, ale nawet między ludźmi z wyższą inteligencją. Zdaje im się, że ludoznawcy to domogadzy, a istniejące od kilku lat we Lwowie „Towarzystwo ludoznawcze“ (folklorystyczne) to stronnictwo jakieś polityczne, grożące porządkowi społecznemu i państwowemu. Że tak nie jest, dowodem tego, że do takiego samego towarzystwa ludoznawczego „Verein für österreichische Volkskunde“ we Wiedniu należą arcyksiążęta i najwyższa arystokracja i hojnymi datkami je wspierają. Sam Najjaśniejszy Pan ofiarowuje mu po 500 reń, książę Lichtenstein także 500 reń., ministerstwo oświaty wspiera je rocznie 1000 reń., miasto Wiedeń daje mu rocznie 600 reń., protektorem zaś jego jest arcyksiążę Ludwik Wiktor. Nie cieszyłoby się ono z pewnością tą życzliwością sfer naj-

II.

Wielką pomocą w badaniu ustnej literatury ludowej są dokładne i ile możliwości zupełne wydania wszystkich utworów duchowych ludu. Mając bowiem materiał całkowity razem zebrany można łatwiej wyrobić sobie pogląd na sposób twórczości ludowej, można łatwiej śledzić czy to rozwój tej twórczości, czy też sposób przedstawiania różnych motywów. I do napisania powyższej pracy przyczyniło się zbiorowe wydanie wszystkich znanych pieśni słowiańskich, publikowane przez Dr. K. Sztreklija, profesora języka i literatury słowieńskiej przy uniwersytecie w Grodźcu styryjskim *). Z wielkiej liczby pomieszczonych tam pieśni wyjmuję tylko te, których treść dalekiej sięga przeszłości. Jest ich niewiele; stara ich fabuła jest pokryta naturalnie grubą powłoką wpływu wielu wieków, przybrana w koloryt nowoczesny i objęta formą nie wyróżniającą pieśni tych od innych daleko później powstałych.

Taką pieśnią jest najpierw pieśń umieszczona w wspomnianym zbiorze pod l. 60. Opowiada ona o różnych krajach i ludach. W jednym z wymienionych krajów mieszkają ludzie spokojni i weseli, którzy z nikim wojen nie prowadzą; w drugim znajdują się szybcy i straszni Półkonie; trzeci zajęty przez olbrzymów piętrzących góry na góry; czwarty zamieszkują ptaki drapieżne z żelaznymi dziobami i szponami; prowadzą one między sobą ciągłą i zjadłą walkę, że trupy jak grad na ziemię lecą; piąty podległy dzikim zwierzom, nawzajem się napadającym, tak iż dzień i noc słychać tam tylko jęki i wycie; w szóstym sprawiają rządy starcy siwobrodzi, bardzo mądrzy i sprawiedliwi; w siódmym panują bohaterzy, dla których żadna praca nie za ciężka, jeżeli przez nią mogą sobie zdobyć sławę; gdy się gdzie pojawiają z okrętami, przyjmują

wyższych, gdyby było jakim towarzystwem przewrotnem. U nas niestety z powodu fałszywego pojęcia nie tylko się Towarzystwa ludoznawczego nie wspiera — tegoroczny sejm odmówił mu wsparcia — ale jeszcze się je najniesłuszniej oczernia.

*) Por. Slovenske narodne pesmi, uredil Dr. K. Štrekelj. Založila in izdala Slovenska Matica. V. Ljubljani 1895—1898. Wyszły dotąd trzy zeszyty; ma wyjść jeszcze jeden, zawierający studjum o wydanych pieśniach.

ich w świątyniach. W ósmej krainie panują kobiety, żyjące bez mężów; kraj ich, który pieśń nazywa: „Kolowozia“ (Koło-wozya), otoczony jest złotymi pagórkami i przetrzynięty rzekami płynącemi po złotym piasku; róże w nim kwitnące wydają ze siebie woń boską. Do dziewiątego i ostatniego kraju ludzie nie znają drogi; królują w nim także kobiety, które większą mają wiedzę, niż inni zwykli ludzie; są tam także mężowie, którzy znają czarnoksiężstwo i umieją siebie i królestwo swoje zrobić niewidzialne.

Z opisów tych trudno dokładnie oznaczyć kraje, które pieśń ma na myśli; od razu jednak poznajemy, że treść pieśni oparta jest na podaniach starożytnych, na podaniach greckich. Pierwszy bowiem kraj ludzi niewojowniczych to kraj spokojnych Feaków, jak ich przedstawia Odyseja; Półkonie drugiego kraju to Centaury greccy; olbrzymy krainy trzeciej piętrzący góry na góry to Giganci przenoszący Ossę na Pelion; ptaki z żelaznymi dziobami to Harpyje greckie; w zwierzętach kraju piątego, pełnego jęków i wycia, można upatrywać wspomnienie Cerbera i jęków hadesowych; starcy siwobrodzi kraju szóstego, wymierzający każdemu sprawiedliwość, przypominają żywo trzech sędziów podziemia: Minosa, Radamantosa i Eakosa; przy bohaterach, o których się wspomina w kraju siódmym, myślimy natychmiast o Herkulesie i Tezeuszu, do których i alluzya o podróżach morskich przypada, bo według podania byli z Jazonem po złote runo w Kolchidzie; kobiety wojownicze, panujące w krainie ósmej to Amazonki podań greckich. W pierwszej części nazwy ich kraju Kolowozia można upatrywać grecki przymiotnik: kalos (piękny), służący do tworzenia licznych wyrazów złożonych. Można przyjąć także pomieszanie pojęć i krajów i widzieć w wyrazie Kolowozia popsutą nazwę Kolchidy, przyczem mętne wspomnienie złotego runa spowodowało wzmiankę o złotych pagórkach i złotym piasku, po którym rzeki płyną. Trudniej dociec, co oznacza kraj dziewiąty, w którym panowaniem zajmują się kobiety a czarnoksiężstwem mężczyźni. Może to słaba i niewyraźna reminiscencya z jednej strony królowej Kleopatry, z drugiej kapłanów egipskich, którzy znali sztukę magiczną w wysokim stopniu i dali dowód tego w zatargu z Mojżeszem, kiedy tenże chciał wyprowadzić Izraelitów z Egiptu. Według opowiadania pisma św. wywołuje wprawdzie Mojżesz ciemności, w których nie widać nie było

ale opowiadanie ludowe mogło pomieszać Mojżesza z kapłanami egipskimi. W każdym zaś razie, czy przyjmiemy, że kraj dziewiąty oznacza Egipt, czy odniesiemy to do innego kraju, może do Indyi, ojczyzny magii, przyznać musimy, że treść tej pieśni nie jest zaczerpnięta z podań narodowych słowiańskich, lecz przypomina żywo podania greckie. Na którym jednak podaniu specjalnie pieśń ta jest oparta, trudno odgadnąć. Można by wprawdzie przypuszczać, że jest ona dalekiem i słabem wspomnieniem wędrowek Odyseusza i streszczeniem niejako Odyssei. Przypuszczenie takie jest jednak niepewne, bo oparte tylko na ogólnej myśli, że tak w Odyssei jak i w powyższej pieśni wymienione są kraje rozmaite mistyczne, więcej w fantazyi niż w rzeczywistości istniejące. Przyjąłbym dla tego inne przypuszczenie. Grecy mieli wielką ilość podań i baśni, które krążyły w ustnej tradycyi między ludem. Znaczną ich część znamy z dzieł pisarzy greckich; wielką ich ilość zebrał także w podróży swoich Owidyusz i opracował artystycznie w „Przemianach“. Prawdopodobnie krążyło jeszcze więcej opowiadań i baśni takich między ludem greckim; nie zostały one jednak wciągnięte do literatury piśmiennej i zagięły. Wiemy zaś na pewno, że o bohaterach greckich, wracających z pod Troi, istniało wiele pieśni przez rapsodów śpiewanych, które jednak nie doszły do nas w literaturze pisanej, choć znamy tytuły niektórych. Były one jednak albo całkiem albo w urawkach znane ludowi greckiemu i podawane z ust do ust żyły dalej w podaniu gminnem. Przypuszczam więc, że wyżej przytoczona pieśń słowiańska jest daleką kopią takiej pieśni greckiej ludowej, której ślady w literaturze piśmiennej się nie zachowały a która jednakże w podaniu ludowem żyć nie przestała. Przypomina ona także rozpowszechnioną w wiekach średnich Aleksandreidę.

Łatwiej odnaleść pierwowzór podania, będącego treścią pieśni o św. Jerzym (l. 626—629). Jest nim podanie o Perseuszu ratującym Andromedę, przechowane w „Przemianach“ Owidyusza (IV. 663—740). Według wymienionego źródła Perseusz wracając szlakiem powietrznym po zabiciu Gorgony spostrzega nagą dziewczę, przywiązaną do skały na brzegu morskim. Jest nią Andromeda, córka Cefeusza, króla Etyopów i Kassiopy i ma być, jak sama opowiada, pożarta przez potwór morski. Perseusz obiecuje ją uratować, jeżeli rodzice oddadzą

mu ją za żonę. Po otrzymaniu przyrzeczenia staje do walki i zabija potwora. Uratowaną Andromedę dostaje za małżonkę.

Podanie to zna poezya ludowa słowieńska, dając nam w czterech pieśniach różne jego opracowania. Najwyraźniej odtwarza je opracowanie czwarte (l. 629), które opowiada: Naprzeciw zamku króla szyryńskiego w Bośni wydobywa się z jeziora głębokiego smok. Król ma córkę, którą mu musi oddać na pożarcie. Idzie ona smutna i zapłakana na brzeg jeziora, by się poddać losowi. W drodze spotyka ją św. Jerzy i pyta o przyczynę smutku! Dowiedziawszy się, co jej grozi obiecuje ją ratować pod warunkiem, że się ochrzci i przyjmie wiarę chrześcijańską. Gdy to przyrzekła, występuje św. Jerzy do walki ze smokiem i zabija go. Rodzice uradowani uratowaniem córki chcą mu ją dać za żonę, lecz św. Jerzy nie przyjmuje tej ofiary; każe natomiast zakupić msze za wszystkie dusze (pożarte)

Pokrewieństwo pieśni tej z podaniem o Perseuszu zupełnie widoczne. W obu opracowaniach ma być dziewczica pożarta przez potwór wodny, w obu ratuje ją waleczny wojownik, w obu zostaje potwór zabity, w obu oddaje bohater uratowaną córkę rodzicom. W obu opracowaniach są ratowane córki jedynaczkami a ojcowie ich królami i to nie domowymi, w obu wybawiciele stawiają warunki i dopiero po ich przyjęciu stawiają do walki.

Różnice zaś, jakie spotykamy w jednym i drugim opracowaniu, są wynikiem odmiennych stosunków miejscowych i religijnych. Słowianiec bowiem, który nie słyszał nigdy o Etyopii, nie mógł też tam dotąd przenieść akcji; wybrał on bliższą i znaną mu Bośnię. Pojęciu zaś religijnem ludu słowieńskiego odpowiada zupełnie, że św. Jerzy, jako gorliwy rycerz chrześcijański, stawia za warunek ratowania przyjęcie wiary katolickiej a nie małżeństwo, któreby jego świętości ujmę poczęści przynosiło, i że po wyratowaniu każe za pomyślny skutek walki msze zakupić.

Daleko więcej zaćmiony został pierwotny wątek opowiadania w trzech pozostałych pieśniach, zupełnie do siebie podobnych. Podług nich pożera także potwór wodny ludzi, którzy muszą mu być dawani. Z czasem przychodzi kolej na dziedzi-

ców zamku, mieszkających w pobliżu jeziora z owym potworem. Chcąc ująć śmierci radzi żona dziedzica posłać młodą Małgorzatę, która jest jej pasierbicą. Idzie więc ona smutna nad jezioro. W drodze spotyka św. Jerzego, któremu opowiada los swój oplakany. Święty rycerz pociesza ją i bez stawiania jakichkolwiek warunków idzie z nią naprzeciw potworowi. Skoro zaś ten się wynurza z jeziora, robi św. Jerzy znak krzyża, a Małgorzata odpina pasek i rzuca go na kark smokowi. Straszny potwór staje się wtenczas łagodny jak jagnię, a Małgorzata przyprowadza go przed zamek (l. 628). Według innej redakcyi potwór po przeżegnaniu i rzuceniu paska zaryczał tak strasznie, że zamek się rozpadł (l. 626), względnie zapadł się w jezioro (l. 627).

Wpływ religijny odbił się w opracowaniu trzech tych pieśni nadzwyczaj silnie. Przymiotnik „święty“ u św. Jerzego sprawił, że pierwotna rycerskość jego została zapomniana, a świętość wystąpiła na pierwszy plan, zaczęło poszło, że św. Jerzy już nie walczy, lecz tylko żegna. Przeżegnanie bowiem ręką świętego jest dość silną bronią według pojęcia ludowego, aby pokonać dzikiego smoka. Według poczucia religijnego ludu musiała także dziewica ratowana być dobrą, pobożną i nawpół świętą, aby być godną pomocy św. Jerzego; taką też jest Małgorzata.

Oprócz tego i inne motywy wpłynęły na zamącenie pierwotnej treści. Częstym motywem pieśni ludowych jest zła macocha; motyw ten znalazł i tu częściowe zastosowanie, bo właśnie macocha Małgorzaty powoduje jej oddanie na pożarcie smokowi. Równie często słyzy się w podaniach ludowych o rozpadaniu i zapadaniu się zamków. I ten punkt znalazł uwzględnienie w zakończeniu tych pieśni. Wreszcie i użycie paska dziewiczego dla poskromienia potwora jest motywem z innych pieśni wziętym, tak samo jak i żegnanie, którym św. św. Jerzy pokonuje potwora, przypomina uspokojenie fal wzbudzonych przez przeżegnanie Pana Jezusa, o czem także spiewają pieśni ludowe słowieńskie.

Omówienie powyższych pieśni daje próbkę, jak poezya ludowa urabia temat obcy i mniej sobie znany według swoich pojęć, starając się zatrzeć cechy obce i ubrać w szatę zupełnie swojską. Daleko większe zastosowanie znalazło takie udomo-

wienie obcej treści w pieśniach następnych, opartych na podaniu o Orfeuszu i Eurydyce. Nim się do nich zwrócę, dodam jeszcze, że motyw ratowania dziewicy i zabijania smoka nie jest wyłączną własnością podań greckich i słowiańskich; znają go prawie wszystkie narody. O ratowaniu królewicza i księżniczek opowiadają podania ogólnie europejskie; równie często spotykamy się z zabijaniem smoków. Przypominam tu tylko zabicie smoka przez Zygfrйда w podaniach germańskich i przez Krakusa w naszej historii bajecznej. Na podobnem podaniu osnuł także Ariost swój epizod w Rolandzie szalonym (śpiew XI). o wyratowaniu Olympii i zabiciu potwora morskiego mającego ją pożreć przez Rolanda i Schiller swą balladę: *Der Kampf mit dem Drachen*.

Wracam do wspomnianych pieśni słowiańskich mających za temat podanie o Orfeuszu i Eurydyce. Pierwotna treść tego podania została skutkiem różnych domieszek religijnych i narodowych tak zamacona i przekrecona, że zrazu nie we wszystkich opracowaniach tego tematu starożytny pierwiastek poznać można. Szczęściem mamy ogniwa pośrednie, które nam ułatwiają odnalezienie źródła fabuły a zarazem uwydatniają stopniowe zmiany, jakim fabuła ta podlegała.

Najstarsze optacowanie tej fabuły podaje nam Owidysz (Metam. X, 1—105); Według niego Orfeusz, utraciwszy przez śmierć ukochaną żonę Eurydykę, udaje się do Hadesu, aby ją stamtąd wydobyć. Przyszedłszy przed Persefonę gra i śpiewa tak pięknie, że królowa podziemia wzruszona jego prośbą oddaje mu żonę pod warunkiem, że on sam prędzej się nie obejrzy na nią, aż wyjdzie na ziemię. Warunku tego Orfeusz nie dotrzymuje, bo będąc już blisko wyjścia, gdzie ciemność największa i pochód najtrudniejszy, obraca się z obawy, by żona nie zboczyła z drogi. Żona wszakże musi skutkiem obrócenia się jego pozostać w Hadesie. Zrozpaczony tą powtórnią utratą małżonki udaje się Orfeusz w dalekie góry Rodope i tu śpiewem i graniem koji swój smutek. Śpiewa zaś tak pięknie, że wzrusza i dzikie zwierzęta i lasy i skały (Metam. XI. 1-2).

Najstarszą zachowaną redakcyę powyższego podania w poezyi ludowej słowiańskiej przedstawia pieśń, umieszczona pod l. 64. Opowiada ona, że król Maciej idzie raz smutny. Zapytany przez Pana Boga, którego spotkał, o przyczynę smutku, odpo-

wiada, że mu umarła matka, i że dusza jej goreje w piekle. Wtenczas radzi mu Pan Bóg, aby kupił sobie skrzypce i poszedł grać przed piekło. Czyni to król Maciej. Djabeł wzruszony jego grą pyta, jakiej żąda zapłaty. Gdy na prośbę jego pozwala mu djabeł wybrać sobie nagrodę, zabiera on matkę i wyprowadza z piekła. Niestety matka za prędko przemówiwszy musi wracać do dawnego miejsca pobytu.

Pokrewieństwo obu tych opowiadań bije odrazu w oczy. Obaj bohaterzy podania, Orfeusz i król Maciej idą do podziemia, obaj grają, obaj wzruszają władców podziemnych i uzyskują zmarłe dusze, w obu opowiadaniach ta dusza skutkiem niewypełnienia warunku musi wracać do dawnego miejsca. Różnice istniejące w obu redakcyach są drugorzędne i spowodowane także stosunkami religijnymi i zmienionemi okolicznościami miejsca i czasu. Że poeta chrześcijański wymienia piekło zamiast Hadesu, jest rzeczą naturalną, tymbardziej, że pojęcia jednego i drugiego się pokrywają. Że imię Orfeusza zastąpione zostało imieniem Macieja, polega na dążności każdego ludu do zastąpienia szczegółów mało znanych szczegółami mającymi związek z życiem jego, jak to już wprzód widzieliśmy, i do grupowania rozmaitych zdarzeń około osoby wybitnej, ludowi znanej. Taką osobą jest właśnie węgierski król Maciej Korwin, który z powodu swych walk z Turkami stał się postacią legendową i często w poezyi ludowej słowieńskiej się wymienia. Ważniejszym momentem jest zmiana ratowanej osoby: żony na matkę i zmiana motywu obrócenia się na przemówienie. Pierwsza zmiana tłumaczy się czcią, jaką poezya ludowa słowieńska otacza matkę, gdy natomiast żona daleko mniejszymi cieszy się względami. Że zaś wybawiający ratował to, co mu było najdroższe, dla tego poeta ludowy każe królowi Maciejowi ratować matkę zamiast żony. Zmianę drugiego motywu, obrócenia się na przemówienie, spowodowała ta okoliczność, że w podaniach ludowych i przemówienie za wczesne jest często przyczyną nieudania się jakiegoś zamiaru. Zostały więc oba te motywy w powyższej pieśni zamienione.

Pieśń ta słowiańska ma oprócz tego jeden szczegół, którego nie ma opracowanie Owidyusza. Podczas gdy bowiem w opracowaniu łacińskiem Orfeusz z własnego popędu udaje się do Hadesu, w redakcyi słowieńskiej pieśni poddaje tę myśl

Królowi Maciejowi Pan Bóg. Podnoszę ten szczegół dla tego, że spotkamy go jeszcze w innych pieśniach słowiańskich.

Daleko większy wpływ religijny w opracowaniu powyższego podania widzimy w innej pieśni. Uwydatnia on się już w imieniu bohatera. Zamiast Orfeusza wprowadza bowiem pieśń św. Tomasza, który kupiwszy sobie także skrzypce, idzie grać przed piekło. Po siedmiu latach grania pytają i jego szatani, jakiej żąda zapłaty za muzykę. Wtenczas prosi on o dusze ojca, matki, brata i siostry. Odebrawszy na to pozwolenie, wyciąga z piekła ojca, brata i siostrę, którzy mu za tę usługę serdecznie dziękują. Gdy w końcu wyciąga matkę, robi mu ona wyrzuty, że ją z piekła wydobywa, gdzie jej było dobrze, bo nalewała tam kieliszki i zalewała drugie dusze. Rozgniewany temi wymówkami syn chwyta matkę za piętę i wrzuca ją na dno piekła.

Z motywów pierwotnych zostało w tej pieśni już nie wiele. Są nimi granie i uzyskanie pozwolenia wyprowadzenia dusz z piekła. Z motywu zaś nieudanego wybawienia duszy ratowanej została tylko resztką. Trzy bowiem dusze ratuje św. Tomasz, dusza tylko matki zostaje w piekle. W pamięci ludowej tkwiło bowiem jeszcze wspomnienie owego udaremnionego usiłowania Orfeusza wybawienia swej żony, choć było już bardzo słabe. Poezya ludowa uwydatniła dla tego ten szczegół we formie bardzo zmienionej.

Motywów takich zmienionych lub zupełnie nowych mamy w tej pieśni więcej, niż w poprzedniej. Poczucie związku rodziny wpłynęło na to, że poeta ludowy zamiast samej żony, względnie matki, wymienia ojca, matkę, brata i siostrę. Powód zaś niewyprowadzenia matki z piekła zupełnie uległ zmianie; jest nim nałóg pijaństwa, a więc powód moralny, religijny.

Fantazyja ludowa wstąpiwszy raz na drogę zmian, postępuje nią coraz dalej. Według bowiem innej pieśni (65—66) zapytuje Pan Jezus siedzący w łodzi jakiegoś króla dziewiętego, czemu jest smutny. Gdy mu ten odpowiada, że stracił rodziców, każe mu Pan Jezus kupić skrzypce i grać przed piekłem. Robi to ów król, a gdy po roku grania djabli go pytają co mu mają dać w nagrodę za granie, prosi, aby mu pozwolili wybrać ją sobie samemu. Gdy mu to pozwolono, wszedł

do piekła, spuścił płaszcz swój tak długi, że pokrywał ziemię i każe duszom uczepić się go. Dusze, które wstąpiły na krańiec płaszcza, wyciąga z piekła. W drodze jednak matka z trzema innymi duszami się urwała i musiała pozostać w piekle. Dusze wyprowadzone oddał św. Piotrowi.

W tej pieśni zamiast Orfeusza mamy jakiegoś apokaliptycznym sposobem oznaczonego dziewiątego króla, zamiast żony mamy rodziców a zamiast obejrzenia się albo przemówienia mamy urwanie się płaszcza. Oprócz tego zaszły pod wpływem religijnym jeszcze dalsze zmiany. Znana wiadomość, że Pan Jezus przed zmartwychwstaniem wstąpił do piekieł i stamtąd zawiódł do nieba dusze czyste, stała się powodem, że zapomniano o jednej osobie pierwotnie ratowanej a wprowadzono wielką ilość dusz oswobodzonych, i że dalej proste wyprowadzenie z piekła zamieniono na wprowadzenie dusz wybawionych do nieba, czem sobie lud lepiej tłumaczył cel udawania się do piekła. Dawny jednak motyw nieudania się podjęcia orfeuszowego przebiega się w tem, że matka z trzema innymi duszami w piekle pozostaje.

Znajdujemy i w tem opracowaniu szczegóły, że ów król dziewiąty udaje się do piekła nie z własnego popędu, lecz z namowy istoty wyższej, Pana Jezusa.

Zmiany więc coraz większe, dodatki coraz obszerniejsze. We wszystkich jednak do tego czasu rozbieranych pieśniach istnieje główny motyw podania greckiego: granie. Powoli zetraca się i on, a całość pieśni podlega jeszcze większej zmianie. Dowodem tego pieśń następująca (I, 412). Święty Piotr idzie do nieba; matka jego woła za nim z piekła, aby ją wziął z sobą. Nie śmie tego zrobić św. apostoł bez spytania się Pana Jezusa, na co dostaje odpowiedź nieprzychylną, bo matka jego w ciągu sześćdziesięciu lat swego życia trzy razy tylko była w kościele a i tu nie zachowała się odpowiednio, bo zamiast na ołtarz patrzyła na swój ubiór, a dusza jej była w karczmie. Kiedy zaś była pijana, złorzeczyła Bogu samemu. Dla ubogich była niemiłosierna i jeden motek (wiązkę) przedzieliła między trzech ubogich. Każe dla tego Pan Jezus św. Piotrowi uprząść z takiego jednego motka nić długą, którejby się matka jego w piekle uchwycić mogła. Św. Piotr spełnia polecenie,

i spuszcza nić na dno piekła; nici tej chwyta się matka i inne dusze. Piotr św. ciągnie na nici wiszące dusze, ale że jest bardzo cienka, zrywa się, a matka jego zapada jeszcze trzy razy głębiej w piekło, nim przedtem była.

W powyższem przedstawieniu widzimy już tylko słabą reminiscencją pierwowzoru; jest nią nieudane wydobywanie drogiej osoby z piekła. Wszystko inne zostało zmienione. Zamiast grania mamy wyciąganie, zamiast obejrzenia się albo przemówienia mamy motyw zupełnie religijny: wielkość grzechów. Opowiadanie zostało nadto związane z osobą świętą, św. Piotrem. I on nie ratuje matki z własnego popędu, lecz skłoniony jej wołaniem.

Jeszcze jeden krok dalej na tej drodze zmian pokazuje pieśń o św. Antonim (l. 415). Opowiada ona, że św. Antoni dzieckiem jeszcze będąc, został zaprzędany djabłu. Nie wiedząc jednak o tem, chodzi jako siedmioletnie chłopię do szkoły, uczy się pilnie i staje się wzorem dla swych współuczniów. Jeden z nich powiada mu raz: „Dla czego się uczysz, tyś tak djabłu sprzedany”. Pyta wtenczas św. Antoni matki, czy to prawda, a odebrawszy odpowiedź potwierdzającą, bierze pożywienie i kij pątniczy, idzie przed piekło i puka. Zjawiającemu się djabłu oświadcza, że chce w piekle służyć, a gdy odźwierny piekielny się oddala, aby się zapytać Lucypera, czy przyjmie w służbę przybysza, wchodzi św. Antoni przez otwartą bramę do piekła, wyjmuje flaszkę ze święconą wodą i kropi. Djabli dostają od pokropienia ślepoty, on zaś zabiera z piekła wszystkie dusze z wyjątkiem trzech, z których jedna zwątpiła w miłosierdzie boże, druga grzeszyła z kumoszką, a trzecia popełniła morderstwo. Ocalone dusze oddaje św. Piotrowi, sam zaś nie uzyskuje wstępu do nieba, lecz zostaje odprawiony z niczem z przed bram niebieskich. Zasmucony tem idzie w świat i zostaje kaznodzieją, a każe tak pięknie, że ryby przyplływają do brzegu, a ptaki zatrzymują się w powietrzu, aby go słuchać.

Pieśń ta zasługuje na szczególną uwagę. Można w niej rozróżnić dwie części, z których pierwsza sięga do chwili przybycia św. Antoniego przed bramy nieba, druga obejmuje resztę fabuły. Pierwsza połowa przedstawia opracowanie zbliżone do wszystkich poprzednich, druga zawiera nowe motywy. Z dawnego podania został w pierwszej połowie tylko motyw po-

zostania zmarłego (tutaj trzdech zmarłych) w piekle. Wszystko inne ma już koloryt nowszy. Jak w pieśni o dziewiątym królu mamy i tu wielką ilość dusz wybawionych i do nieba zaprowadzonych. Zamiast grania, które łagodziło djabłów, użyto tu kropienia św. wodą, które jeszcze bardziej ubezwładnia duchy podziemne. Nie był także znany poecie ludowemu właściwy cel przybycia wybawiciela przed piekło, gdyż św. Antoni nie przybywa w tym świadomym zamiarze wyproszenia kogoś z piekła. Wyprowadza on wprawdzie dużo dusz z niego, ale związek między myślą przybycia do piekła i myślą wybawienia dusz stamtąd nie jest uwydatniony, dzieje się to niejako przypadkowo. Aby jednak wyjaśnić przyczynę wędrówki do piekła, wprowadza poeta ludowy inny motyw: zaprzędanie duszy ludzkiej dyabłu. Motyw ten został zapożyczony z innych podań ludowych, tak samo, jak i służenie w piekle i wygłupienie djabła. Motywy te są znane wszystkim ludom a i naszym podaniom nie są obce.

Druga połowa tej pieśni jest dla tego ważną, że opiewa nam, podobnie jak opracowanie Owidyusza, dalsze losy bohatera, o których dotąd wszystkie dawniejsze pieśni zapomniały. Św. Antoni bowiem odchodzący z kwitkiem z przed bram niebieskich, to zrozpaczony Orfeusz oddalający się z piekła po drugorazowej utracie Eurydyki. Orfeusz udaje się w okolice puste, aby tam śpiewem i graniem ulżyć swej duszy; św. Antoni idzie w świat, aby kaznodziejstwem smutek swój zagłuszyć; śpiew i gra Orfeusza wzrusza dzikie zwierzęta i całą naturę, wymowa św. Antoniego zachwyca ryby i ptaki. Jest więc św. Antoni drugiej części zupełną kopią pierwotnego Orfeusza.

Pieśń ta rozdzieliła oprócz tego jeden pierwotnie motyw na dwa osobne. W podaniu o Orfeuszu jest smutek jego, oddalenie się w góry i gra w ssmotności rezultatem nieudanego wyprowadzenia żony z Hadesu. W pieśni o św. Antonim o nieudaniu się wyratowania dusz mówić właściwie nie można, gdyż on wypróżnia cłe prawie piekło. Nie miał więc powodu do smutku. Ponieważ jednak w pamięci poety ludowego tkwiło jeszcze jakieś wspomnienie nieudania się czegoś bohaterowi podania, dla tego pragnął uwydatnić to także w swem opowiadaniu, a że pobyt św. Antoniego w piekle nie dawał do tego sposobności, każe więc doznać św. Antoniemu niepowo-

wodzenia przed bramą nieba i odejść stamtąd zasmuconym, aby umotywać zarazem przyszłe postępowanie świętego, mia-
nowicie jego porywające kaznodziejstwo. Mamy tu więc za-
miast jednego Hadesu i jednej wędrówki dwa miejsca czło-
wiekowi zwykłemu niedostępne: piekło i niebo, i dwie wę-
drówki świętego. Rozdzielenie to miejsc powstało naturalnie
pod wpływem pojęć chrześcijańskich. Ten sam wpływ zdziałał
że wielkość muzyki zmieniono na wielkość wymowy. Lud sły-
szy co niedzielę i święto kazanie w kościele, widzi także czę-
sto dobroczynne skutki wymowy wielkiego kaznodziei na so-
bie i otoczeniu, bardziej więc przemawiała do jego wyobraźni
potęga słowa, niż muzyki i śpiewu. Lud słowiański dał wyraz
temu zapatrywaniu i przez to, że drugą połowę tej pieśni,
w której, właśnie potęgą wymowy się przedstawia, śpiewa także
jako osobną pieśń (l. 416—418) łącząc ją raz nawet w popsu-
tem opracowaniu ze św. Piotrem (414).

Do szeregu świętych imion, jakimi są św. Piotr, św. To-
masz i św. Antoni, przybywa jeszcze imię najwięcej ludowi
znane, imię Panny Maryi (l. 401—404). Sama zmiana osoby
męskiej na żeńską świadczy, jak mało już poczucia pierw-
otnych pobudek w założeniu i rozwoju fabuły lud zachował.
Z całego wątku dawnego podania został tylko motyw wypro-
wadzenia dusz z piekła, bo nieudanie się tego przedsięwzięcia
zachowało się w dobrowolnem pozostawieniu kilku dusz
w miejscu potępienia. Oprócz tego wstąpienie do piekła nie
jest u Panny Maryi głównym celem, lecz tylko dodatkiem do
głównej akcji. Gdy bowiem aniołowie nieśli Pannę Maryą do
nieba, zboczyła ona po drodze do piekła. Trzykrotne puknięcie
otwiera jej podwoje piekielne. Wstąpiwszy do środka każe
duszom chwycić się jej płaszcza, jak w pieśni o dziewiątym
królu (lub nowej koszuli według innej redakcyi) i wybawia
dusze wszystkie z wyjątkiem trzech. Trzy te dusze są prawie
te same, które już w poprzednich pieśniach były wymienione.
jedna z nich bowiem grzeszyła z kumotrem albo ma sumieniu
zabójstwo ojca i matki, druga zabiła albo własne dziecko albo
brata i siostrę, trzecia zwątpiła o łasce bożej. Wybawione
dusze zabiera P. Marya z sobą do nieba.

Jakże tu już mało z pierwotnej treści. Jeżeli porównamy
ostatnie opracowanie tego podania z opracowaniem Owidyusza
a choćby tylko z opracowaniem pieśni o królu Macieju, wi-

dzimy, jak wielkim zmianom uległa pierwotna treść. Utrata kochanej osoby, a zarazem przyczyna wędrówki do piekła zupełnie zapomniana, granie także zapomniane, niewypełnienie warunku i powód pozostania w Hadesie, względnie w piekle, zupełnie przekrecone, dalsze losy wybawiającego całkiem zapomniane i odmiennie zupełnie przedstawione. Przyczyniła się do wszystkich tych przemian osoba p. Maryi. Będąc matką Boga i wyższą ponad wszystkich świętych nie potrzebowała n. p. żadnych środków pomocniczych, aby otworzyć bramy piekła, Upadł więc tem samem główny motyw, motyw grania. Dalej nie mogła sobie fantazyja ludowa pomyśleć, aby takiej Matce Boskiej, której przeznaczeniem było zetrzeć moc czartowską, nie miało się powieść wyprowadzenie dusz z piekła. Nie mogła też ona, jako ideał dobroci wyprowadzać stamtąd jednej duszy i nie mieć litości nad drugimi; wypróżnia więc prawie całe piekło i prowadzi je do nieba. Trzy tylko dusze pozostawione w piekle, jednakże z wolą P. Maryi, przypominają dawny motyw nieudanego wybawienia Eurydyki z Hadesu. Jest to jedyny ważniejszy szczegół z dawnego podania, pozwalający nam pieśni te o Matce Boskiej zaliczyć do cyklu pieśni z wątkiem starożytnym o Orfeuszu i Eurydyce.

Z powyższego rozbioru widzimy, jak poezyja ludowa słowieńska (i każda inna) postępuje z tematem dawnym, obcym. Kiedy pamięć ludowa poczyną zapominać treść podania, zmienia się najpierw jeden szczegół, jeden motyw, potem drugi i trzeci i stopniowo przeistacza się z czasem cała fabuła. Okoliczność niezrozumiała zastępuje się lepiej znanymi i życiu narodowemu odpowiedniejszymi; pojęcia przekraczające poziom umysłowy ludu przystosowują się do wyobrażeń, jakie człowiek zwyczajny wyrabia sobie na podstawie życia codziennego i wpływów religijnych. W podobny sposób zmienia się także i forma i koloryt podania, budowa wiersza i zwrotek jednego utworu wpływają na budowę ich w drugim utworze, Wszystko to sprawia, iż często jeden tylko szczegół, jeden motyw, jedno może nawet mylne wyobrażenie są drogowskazem, prowadzącym do odkrycia dawnej fabuły.

Nasuwa się w końcu pytanie, skąd Słowienicy wzięli treść tych kilku pieśni, na których się ogranicza liczba opracowań starożytnych tematów, Nasuwają się różne przypuszczenia. Mimowoli przychodzi na myśl, że Słowienicy przyjęli pier-

wotną fabułę od Rzymian. Przypuszczenie to dla tego zdaje się możliwe, bo Rzymianie już kilka wieków przed przyjściem Słowiańców w obecne kraje, co się stało w drugiej połowie VI w. po Chrystusie*), zajęli Panonią i prowincye teraźniejsze słowiańskie. Przebywali tam dłuższy czas, zakładając liczne kolonie i szerząc kulturę rzymską. Ponieważ zaś kultura rzymska wsiąkla w siebie kulturę grecką i z nią prawie wszystkie podania mitologiczne Greków, a poczytne bardzo „Przemiany“ Owidyusza przyczyniły się do rozpowszechnienia podań tych w szerszych kołach, dla tego możliwą jest rzeczą, że Rzymianie przynieśli opowiadania te do Panonii i Noryku i Słowiańcy przybywszy w obecne kraje znaleźli je tamże. Pomimo tego nie sądzę, aby Słowiańcy wtenczas poznali podania te pierwotnie greckie. Pomiędzy panowaniem Rzymian w tych krajach a przybyciem tam Słowiańców, upłynął dłuższy przeciąg czasu burzliwego, w którym grasowali tam kolejno Ostrogoci, Longobardzi, Awarowie i po części Bawarczycy. Po nich dopiero zawładnęli krajami tymi Słowiańcy. Wszystkie te narody niszczyły, paliły i burzyły kolonie rzymskie, a z nią i oświatę rzymską. Słowiańcy sami wycinali w pień ludność tamtejszą, czemu zawdzięczają, że nie zaginęli w narodzie więcej oświeconym, jak się stało z Bułgarami, bo narodu takiego oświeconego po wycięciu ludności nie było. Ślady kultury rzymskiej musiały być więc po osiedleniu się Słowiańców bardzo małe, prawie nie istniejące.

Jeszcze mniej prawdopodobne byłoby przypuszczenie, że Słowiańcy przynieśli podania te ze sobą z Grecyi. Należeli oni wprawdzie do tej grupy Słowian południowych, którzy przed zajęciem obecnych siedzib napadali często na Grecyę i którzy w końcu zaludnili ją tak, iż pisarze greccy się skarżą, że cała Grecya zesłowiańszczała. Za burzliwe to jednak były czasy, przenoszenie się z miejsca na miejsce za częste, stosunki społeczne i państwowe za mało ustalone, oświata ogólna za mało rozwinięta, ażeby myty powyższe mogły się być rozszerzyć między niespokojną słowiańską ludnością, zagrożoną przytem ciągle wojną z cesarstwem wschodniem. Słuszniej dla tego

*) Por. Dr. Fr. Kos: Kdaj so Slovenci prišli v svojo sedanjo domovino? (Izvestija muzejskego društva za Kranjsko. Rocznik VI. 1896, zeszyt I—III).

przypuścić, że dostały się one do Słowiańców drogą literacką. Literatura grecko-bizantyńska miała zbiory opowiadań, mytów, podań pozbieranych z rozmaitych pisarzy. Ze zbiorów tych korzystali pisarze świeccy i duchowni. Dostawały się więc podania te do pism religijnych, jak homilii, żywotów świętych i innych dzieł apokryficznych. Z dzieł kościelnych greckich przeszły do dzieł religijnych Słowian południowych, Bułgarów i Serbów, złączonych z Konstantynopolem religią i obrządkami. Wobec licznych stosunków i ciągłego stykania się Serbów z Kroatami przeszły do ostatnich, od których przejęli je sąsiadujący Kroatami Słowiańcy jużto skutkiem częstych stosunków ludu słowiańskiego z kroackim, jużto za pośrednictwem kościoła. Ten i ów ksiądz mógł z pism kroackich a nawet serbskich czerpać materyał do swych kazań, co zresztą się rzeczywiście praktykowało; z ambony dostały się powieści te do ludu, który opowiadał je sobie dalej, nadając im szatę coraz bardziej domową, aż zdolniejsze jednostki ubrały je we formę poetyczną. Na tę drogę, a przynajmniej na ostatni jej etap, na Kroacyę wskazuje niejako wzmianka o królu kroackim w pieśni o św. Jerzym.

Nie wykluczoną jest wszakże i inna droga. W wiekach średnich była bardzo czytana tak zwana legenda aurea Jakóba de Voragine (*Lombardica historia, quae a plerisque aurea legenda sanctorum appellatur*. Argent 1502). Z niej jak i z innych podobnych zbiorów legend i powiastek korzystali bardzo wiele kaznodzieje, używając tych powieści jako przykładów dla poparcia swych słów. Mogły więc i ze zachodu za pośrednictwem ambony przejść te podania do ludu słowiańskiego. Która z tych dróg służyła powyższym podaniom, wykaże dalsze badanie które pozostawiam na później.

STATYSTYKA ZAKŁADU.

I.
GRONO NAUCZYCIELI
przy końcu roku szkolnego 1899.

A. Zakład główny.

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył	Godzin. w tygod.
1	Walenty Kozioł	dyrektor, kawaler orderu Franc. Józefa	jęz. grecki w VII a	4
2	Maryan Łomnicki	prof. VIII rangi, c. k. radca szkolny	hist. nat. I a, c, II a, c, III a, V a, VI a, matem. w I c, II c,	20
3	Piotr Parylak	prof. VIII. rangi	bawił na urlopie i peł- nił obowiązki dyre- ktora polsk. gimnaz. przyw. w Cieszynie	—
4	Wicenty Cisło	prof. VIII. rangi, gosp. VIII a	matem. III a, IV a, V a, VIII a, fiz. w IV a, VIII a	18
5	Jan Frydrych	prof. VIII rangi, gosp. II c	hist. i geogr. w II c, III a, b, IV a V a, jęz. niem. w II c	22
6	Mieczysław Jamrógiewicz	prof. VIII rangi, gosp. VII a	mat. w I a, II a, VI a, VII a, fiz. w VII a, prop. w VII a, VIII a	19
7	Władysław Froncz	prof. VIII. rangi	jęz. niem. w I a, c, II a	17
8	Julian Dolnicki	prof. VIII rangi, gosp. V a	jęz. łac. w V a, VII a, VIII a,	16
9	Józef Słotwiński	profesor, gosp. I a	jęz. łac. w I a, jęz. polski w I a, II c, VIII a	17
10	Ks. Dr. Stanisł. Wiśniowski	profesor	rel. rz. kat. w I a, c, II a, c, III a, IV a, V a, VI a, VII a, VIII a	20

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył	Godzin. w tygod.
11	Władysław Zagórski	profesor, gosp. II a	jéz. łac. w II a, jéz. grecki w IV a, V a	17
12	Dr. Alfred Jahner	profesor, gosp. VI a	jéz. niem. w V a, VI a, VII a, VIII a	16
13	Stanisław Romański	profesor, gosp. III a	jéz. łac. w III a, jéz. grecki III a, VI a	16
14	Dr. Wicenty Śmiałek	profesor, gosp. IV a	jéz. łac. w IV a, VI a, jéz. grecki w VII a	17
15	Robert Klemensiewicz	profesor	hist. i geog. w I a, c, VI a, b, VII a, VIII a	20
16	Ks. Piotr Krypiakiewicz	profesor	rel. gr. k. I — VIII	16
17	Dr. Jan Leciejewski	nauczyciel, docent uniwers.	jéz. pol. w V a, VI a, VII a jéz. niem. w III a, IV a	17
18	Antoni Panek	zast. nauczyciela gosp. I c	jéz. łac. w I c, II c	16
19	Bronisław Popiel	zast. nauczyciela	jéz. pol. w I c, II a, III a, IV a, hist. i geogr. w II a	16
20	Alfred Hamburger	zast. nauczyciela	gimnast. w I a, c, II a, c, III a, IV a	12
21	Bronisław Vopalka	aplikant	—	—

B. Oddziały równorzędne.

1	Karol Rawer	profesor, kierownik	hist. i geogr. w V b, VII b, VIII b	9
2	Ks. Dr. Aleksan. Pechnik	prof. VIII. rangi	jéz. niem. w VI b, VII b, VIII b, prop. w VII b, VIII b	16

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył	Godzin. w tygod.
3	Ks. Jan Kostecki	prof. VIII. rangi	jęz. niem. w I b, matem. w I b, VI b, VIII b, fiz. w VIII b	17
4	Dr. Walenty Wróbel	prof. VIII. rangi gosp. VI b	jęz. łac. w VI b, VII b, jęz. grecki w III b	16
5	Roman Palmstein	profesor, gosp. V b	jęz. łac. w IV b, V b, jęz. grecki w V b	17
6	Dr. Korneli Heck	profesor, gosp. VIII b	jęz. łac. w VIII b, jęz. grecki w VII b, VIII b, jęz. pol. w VIII b	17
7	Dr. Antoni Jaworowski	profesor	geogr. w I b, mat. w II b, nat. w I b, II b, III b, V b, VI b	16
8	Władysław Wasilkowski	profesor gosp. VII b	mat. w III b, IV b, V b, VII b, fiz. w IV b, VII b	18
9	Frańciszek Bizoń	profesor gosp. I b	jęz. łac. i pol. w I b, jęz. grecki w VI b, hist. i geogr. w II b	20
10	Wojciech Grzegorzewicz	profesor gosp. IV b	jęz. grecki i hist. i geogr. w IV b, jęz. pol. w IV b, V b, VI b, VII b	20
11	Ks. Stanisław Szymała	nauczyciel gosp. III b	rel. rz. kat. w I b, II b, III b, IV b, V b, VI b, VII b, VIII b, jęz. pol. III b	19
12	Zygmunt Cyga	zast. nauczyciela	jęz. niem. w II b, III b, IV b, V b	17
13	Karol Czajkowski	zast. nauczyciela	jęz. łac. w II b, III b, jęz. pol. w III b	17
14	Alfred Hamburgier	zast. nauczyciela	gimnast. w I b, II b, III b, IV b	8

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1	Karol Rawer	jak wyżej	hist. kraju rodz. w VII b	1
---	----------------	-----------	------------------------------	---

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył	Godzin w tygod.
2	Jan Frydrych	jak wyżej	hist. kraju rodz. w III a, IV a	2
3	Robert Klemensiewicz	jak wyżej	hist kraju rodz. w VI a, b, VII a	3
4	Wojciech Grzegorzewicz	jak wyżej	hist. kraju rodz. w III b, IV b	2
5	Ks. Piotr Krypiakiewicz	jak wyżej	języka ruskiego w 2 oddz.	4
6	Dr. Walenty Wróbel	jak wyżej	kaligrafii w 2 oddz.	2
7	Józef Kropiwnicki	nauczyciel nadetatowy	języka francuskiego w 3 oddz.	6
8	Władysław Kłapkowski	prof. szkoły przemysłowej	rysunków w 3 oddz.	4
9	Franciszek Domiszewski	nauczyciel nadetatowy	śpiewu w 2 oddz.	4
10	Korneli Jaworski	nauczyciel nadetatowy	gimnastyki w 2 oddz.	4

Do nauki religii mojżeszowej.

1	Jakób Klein	nauczyciel nadetatowy	religii mojżeszowej we wszystkich klasach	8
---	-------------	-----------------------	---	---

Zmiany w składzie grona nauczycieli

w ciągu roku szkolnego 1898.

1. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 29 lipca 1898 porucza naukę śpiewu Franciszkowi Domiszewskiemu.

2. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 23 sierpnia 1898 l. 16931 przeniosła tutejszych zastępców nauczycieli: Józefa Blautha do c. k. V gimnazjum we Lwowie, Piotra Dropiowskiego i Ludwika Petryńskiego do c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie, Waleryana Wilusza do c. k. II gimnazjum we Lwowie, nareszcie Adolfa Podwyszyńskiego do c. k. gimnazjum w Brodach, zaś zastępcę naucz. c. k. V gimnazjum lwowskiego Dra Marcina Ernsta do tutejszego zakładu.

3. JE. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 24 czerwca 1898 l. 11931 nadał profesorowi c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie, Karolowi Rawerowi, posadę nauczycielską w tutejszym zakładzie a zarazem porucił mu pedagogiczno-dydaktyczne kierownictwo ośmiu klas równorzędnych, dalej nadał posady nauczycielskie w tutejszym zakładzie profesorowi c. k. gimnazjum w Nowym Sączu, Franciszkowi Bizoniowi, profesorom c. k. gimnazjum w Stryju, Wojciechowi Grzegorzewiczowi i ks. Janowi Kosteckiemu, profesorowi c. k. gimnazjum w Tarnowie, ks. Drowi Aleksandrowi Pechnikowi, profesorowi c. k. gimnazjum w Sanoku, Drowi Walentemu Wróblowi i profesorowi c. k. I. gimnazjum w Przemyślu, Władysławowi Wasilkowskiemu, nareszcie tutejszych zastępców nauczycieli ks. Stanisława Szymałę, zamianował rzeczywistym nauczycielem religii w tutejszym zakładzie, zaś Antoniego Sienickiego rzeczywistym nauczycielem równorzędnych klas ruskich w c. k. gimnazjum w Kołomyi. (Prezyd. RSkr ¹⁷/₈ 1898 l. 440).

4. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 5 września 1893 l. 22101 przeniosła zastępcę nauczyciela c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie, Adama Szelągowskiego, do tutejszego zakładu.

5. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 13 września 1898 l. 21349 powierzyła naukę gimnastyki jako przedmiotu obowiązkowego w niższych klasach gimnazjalnych Alfredowi Hamburgerowi.

6. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 2 października 1899 l. 24879 poruczyła naukę języka ruskiego katechecie ks. Piotrowi Krypiakiewiczowi.

7. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 15 października 1899 l. 26347 poruczyła naukę kaligrafii prof. Drowi Walentemu Wrótkowi.

8. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 24 października 1899 l. 27423 zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego, Dra Eustachego Karola Starzyńskiego, zastępcę nauczyciela w oddziałach równorzędnych tutejszego zakładu.

9. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 25 stycznia 1899 l. 32864 przeniosła zastępcę nauczyciela c. k. gimnazjum w Rzeszowie, Bronisława Popiela, do tutejszego zakładu.

10. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 27 stycznia 1899 l. 1372 uwolniła od obowiązków służbowych zastępcę Dra Eustachego Karola Starzyńskiego.

11. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 28 stycznia 1899 l. 2171 przeniosła tutejszego zastępcę nauczyciela Dra Marcina Ernsta do c. k. V gimnazjum we Lwowie.

12. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 28 stycznia 1899 l. 2163 i 2162 przeniosła zastępcę nauczyciela c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie, Antoniego Strzeleckiego, do tutejszego zakładu a tutejszego zastępcę, Jana Szczepańskiego, do gimnazjum Franciszka Józefa.

13. Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 30 listopada 1898 najmiłościwiej nadać profesorowi c. k. IV gimnazjum we Lwowie Maryanowi Łomnickiemu tytuł c. k. Rady szkolnego. (Prezyd. RSkr. z dnia 6 stycznia. 1899 l. 31).

14. Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 30 listopada 1898 najmiłościwiej nadać dyrektorowi c. k. IV gimnazjum we Lwowie Walentemu Ko-

ziołowi krzyż rycerski orderu Franciszka Józefa. (Prezyd. RSkr. 1⁵/₂ 1899 l. 62).

15. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 16 lutego 1899 l. 3090 mianowała bezpłatnym aplikantem w tutejszym zakładzie Bronisława Vopalkę.

16. Wys. RSkr. reskryptem z dnia 5. czerwca 1899 l. 13546 uwolniła od obowiązków służbowych zastępcę nauczyciela, Antoniego Strzeleckiego.

II. PLAN NAUKI

w roku szkolnym 1899/1900.

A) Przedmioty obowiązkowe.

K l a s a I.

Religia 2 godz. tygodn. Zasady katolickiej wiary i obyczajów.

Język łaciński 8 godzin tygodniowo. Nauka o prawidłowych formach deklinacyi i konjugacyi w połączeniu z praktycznymi ćwiczeniami. Od połowy października co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów według wypisów.* Głównem tej części zadaniem jest: a) wyraźne i rozumne czytanie; b) ćwiczenie uczniów w gładkiem i poprawnem zdawaniu sprawy z rzeczy poprzednio przeczytanej i dokładnie objaśnionej.

Deklamacya. Należyte wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych.

Gramatyka. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o składni zgody; najważniejsze zdania poboczne; elementarna nauka odmiany imienia i czasownika.

Wypracowania piśmienne: cztery na miesiąc. W I. półroczu wyłącznie dyktaty, systematycznie ułożone, a obejmujące ważniejsze zasady i prawa pisowni; w II. półroczu naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne, zrazu tylko szkolne, pod koniec roku także domowe.

Język niemiecki 6 godzin tygodniowo. Czytanie; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów, zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań.

Znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: dyktaty, ćwiczenia ortograficzne, zastosowane do potrzeby praktycznej, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrosywe. .

Geografia 3 godziny tygodniowo. Znajomość zasadniczych pojęć geograficznych na podstawie poglądu. Stanowisko dzienne słońca w rozmaitych porach roku ze względu na budynek szkolny i domowy; oryentowanie się w okolicy, na mapie i globie. Opisanie i objaśnienie stanu oświetlenia i ciepłoty w miejscu rodzinnem w ciągu roku, o ile one zawisły od długości dnia i położenia słońca. Główne formy lądu i wody według ich rozmieszczenia na ziemi, położenie najznacniejszych państw i miast przy ustawicznym ćwiczeniu i wprawianiu w czytaniu map. Próby w rysowaniu najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Układ liczb dziesiętkowych. Liczby rzymskie, cztery działania główne liczbami całymi i dziesiętnymi. Podzielność liczb, rozkład na czynniki proste. Łatwiejsze zadania z ułamków zwyczajnych. Wspólna miara i wielokrotność. Geometrya (II. półrocz): Pojęcie ilości przestrzennych. Linia prosta, koło, kąt, linie równoległe. Niektóre własności trójkąta. Ćwiczenia domowe, a co okres konferencyjny zadanie szkolne.

Historia naturalna 2 godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu: ssaki i owady, w drugim: botanika

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Ćwiczenia rzędowe: Uszykowanie. Zmiany szyku zapomocą obrotów. Pochody. Z pochodu szeregiem w rząd na miejscu (ustaw się w lewo — prawo), dostawianie w zastępie. Rozstęp.

Ćwiczenia wolne: a) w postawie zasadnej i postawie kroczonej, pojedyncze ruchy ramion, tułowia i nóg, także jako ruchy podwójne, poskok na miejscu; b) ćwiczenia postępowe: pochód dostawny, pochód zmienny (6 tak-towy), pochód chwiejny. Bieg trwały stopniowo do 3 minut.

Ćwiczenia laską drewnianą: Pojedyncze ruchy ramion wyprostowanych i ruchy (położenia) styczne.

Wywiadło: Podbieg i poskok na miejscu, także z obrotami. Podbieg i poskok na miejscu. Bieg na miejscu. Wybieg. Wbieg, poskok i wybieg. Przeskok. Przeskok, poskok na miejscu..

Skok wolny. Z miejsca, skok w dal; na odległość jednego metra, z rozbiegu do dwóch metrów. W II. półroczu skok w wyż aż do 90 cm.

Drabina pozioma. Zwieszenie postawne. Zwieszenie zwyczajne (zasadnicze), ruchy nóg w zwieszeniu, pochód na miejscu w zwieszeniu o ramionach prostych z różnymi chwytami z wyjątkiem podchwytu, zwieszenie o ramionach ugiętych, podskok stopniowo z wytrzymaniem w zwieszeniu, ze zwieszeniem o ugiętych, powolny opust do zwieszenia o ramionach prostych.

Drabina ukośna. Wstępywanie przodem i tyłem, pochody łatwe.

Drabina pionowa. Wstępywanie przodem.

Żerdzie i liny. Uchwyty do wspinań. Wspinanie na jednej żerdzi, wspinanie na jednej i dwóch żerdziach na przemian. Zwieszenie o ramionach ugiętych i prostych na jednej i dwóch żerdziach (linach).

Poręcze. Podpór pobok. Siad pobok, siad rozkroczny, poprzek, tyłem do podporu, także w siadzie tym pochód wstecz. Podpór poprzek. Ruchy nóg w podporze poprzek. Ćwiczenia wstępne do odwrotki.

Gry i zabawy.

K l a s a II.

Religia 2 godziny tygodniowo. Historia starego testamentu.

Język łaciński 8 godzin tygodniowo. Nauka odmian nieprawidłowych, przysłówki, przyimki, spójniki, accusativus cum infinitivo, ablativus absolutus, zdania skutkowe, celowe, czasowe z cum. Co miesiąc trzy zadania szkolne, jedno domowe.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów według wypisów* — jak w klasie I.

Deklamacya — jak w klasie I.

Gramatyka: Elementarna nauka o zdaniu złożonem; powtarzanie i uzupełnianie fleksyi. Nauka pisowni i interpunkcyi uzupełniona i rozszerzona.

Cwiczenia ortograficzne czyli *dyktaty*, jak w klasie I., ale tylko w miarę potrzeby.

Wypracowania stylistyczne: 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 5 godzin tygodniowo. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stósownych pytań; retrosyja, dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej, poznanie najważniejszych wyjątków. Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). — Tematy jak w klasie I.

Historja i geografia 4 godz. tygodniowo. Geografia 2 godziny: Położenie i układ poziomy Azji i Afryki, oro-, hydro- i topografia z uwzględnieniem klimatu, o ile z położenia słońca w rozmaitych horyzontach wyjaśnionym być może. Zawisłość wegetacyi i pólódw poszczególnych, tudzież zatrudnienia ludów od klimatu, wytłumaczone na kilku bardziej znanych i zupełnie jasnych przykładach. Europa. Przegląd układu poziomego i pionowego; hydrografia. Kraje południowej Europy i Anglii. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. Historja: 2 godziny tygodniowo. Dzieje starożytne. Obszerniejsza znajomość podań. Najznakomitsze osobistości i zdarzenia, szczególnie z dziejów Grecyi i Rzymu.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Miara i wielokrotność. Działania główne ułámkami zwyczajnymi. Zamiana ułámków dziesiętnych na zwyczajne i odwrotnie. Stosunki i proporcye. Reguła trzech pojedyncza z zastosowaniem proporcyi i wnioskowania. Rachunek procentu prostego. Geometrya: Osie symetrii, linii i kątów. Przystawianie trójkątów. Własności koła, czworokątów i wielokątów. Zadania jak w klasie II.

Historja naturalna 2 godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu: ptaki, gady, płazy, ryby; w drugim: botanika.

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Ćwiczenia rzędowe: Pochody czelne w różnych kierunkach do uszykowania kolumn (uszykowanie I. stopnia, okrążenia, zachodzenia, obroty w pochodzie.).

Ćwiczenia wolne: a) w rozmaitych i z rozmaitych postaw, także w postawie jednonóż, ćwiczenia ramion, nóg i tułowia, poskoki i zmiany postaw poskokiem;

b) pochody poręczone ze skurczem, rzutem i podnoszeniem nóg, poskok szkocki, bieg trwały 4-minutowy;

c) ćwic. laską drewnianą (podnoszenie ramion z równoczesnym skurczem jednego ramiona).

Wywijałło długie: Przebieg i przeskok równocześnie przez 2 uczn. Poskok 1 nóż.

Skok wolny: Z miejsca skok w dal do 1·5 m. z rozbiegu do 2·5 m.; skok w wyż z rozbiegu do 1 m.

Kozioł: Przeskok rozkroczny wzdłuż i w szerz do 1·2 m.

Drabina pozioma: Zwracanie tułowia, zwieszanie o ramionach ugiętych, wywijanie krótkie, rozmiana chwytu z $\frac{1}{4}$ zwracaniem ramion, wywijania i pochody w zwieszeniu na szczeblach.

Drabina okośna: Wstępywanie poskokiem, pochód w zwieszeniu w górę i w dół.

Drabina pionowa: Wstępywanie poskokiem, zsuny, wstępywania krężne.

Żerdzie i liny. Wspinanie na żerdzi, linie, dwu-żerdzi, dwulinie. Wspinanie na rzędzie żerdzi, przewroty.

Drażek. Zwieszenia postawne i zmiany, zmiany chwytu, zwieszenia o ramionach ugiętych, skok do podponu, odmyk, zwieszenie leżąc na przedudziu z postawy zwieszanej, przewroty z przewlekiem jedno- lub obunóż.

Kółka. Z postawy zwieszanej spusty, krążenia, uginanie ramion w zwieszeniu postawnem i postawie zwieszanej. Wywijanie krótkie w zwieszeniu i odbiciem, huśtanie zwieszenia na przedbarkach i pod pachami, przewroty.

Poręcze. Wsiady poprzek w środku poręczy przed rękami z pochodem wprzód. Podpór o ramionach prostych z ruchami nóg. Ćwiczenia przygotowawcze do wywijania

w podporze o ramionach prostych. Przewroty w zwieszeniu.

Gry. Trzeciak. Piłka podbijana w kole. Piłka nożna w kole. Gra w piłkę o bramkę. Ciąg towarzyski za linę.

K l a s a I I I .

Religia 2 godziny tygodniowo. Historia nowego zakonu.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Z gramatyki: syntaxis congruentiae et rectionis; z Korneliusza Neposa de excellentibus ducibus exterarum gentium: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimón, Pelopidas, Epaminondas. Co 14 dni zadanie szkolne, co trzy tygodnie zadanie domowe.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Odmiana imion i czasowników aż do słów na *μ*, tłumaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od drugiej połowy pierwszego półrocza co 14 dni zadanie szkolne albo domowe.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów* według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy — jak w klasie I. i II. — Od tej klasy począwszy, krótkie wiadomości o życiu i pismach cenniejszych pisarzy, z których dzieł właśnie poznano wyjątki.

Deklamacya — jak w klasie I.

Gramatyka. Składnia rzędu. Systematyczna nauka deklinacyi. Części mowy nieodmienne.

Wypracowania stylistyczne dwa na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych, uwzględnienie wyrażen i zwrotów, podobną myśl wyrażających (synonimów); memorowanie. Systematyczna nauka gramatyki o formach i składnia rzędu. Miesięcznie 2 zadania (1 szkolne, 1 domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye w szkole czytanych ustępów, streszczenia.

Historia i geografia 3 godziny tygodniowo. Geografia i historia naprzemian. Geografia: kraje Europy, pominięte w klasie II. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. Historia: średnie wieki. Najważniejsze osobistości i zdarzenia z szcze-

gólnem uwzględnieniem dziejów austriacko-węgierskiej monarchii.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: 4 działania główne liczbami ogólnemi, całemi i ułamkami. Podnoszenie do kwadratu i wyciąganie drugiego pierwiastka. Liczby niezupełne, skrócone mnożenie i dzielenie (skrócone dzielenie, zastosowane przy wyciąganiu drugiego pierwiastka). Geometrya: zamiana i podział figur. Pomiar linii i powierzchni. Twierdzenie Pitagorasa. Podobieństwo figur. Zadania jak w klasie I.

Nauki przyrodnicze 2 godziny tygodniowo. I. półrocze: Fizyka. Rozciągliwość i nieprzenikliwość ciał. Stany skupienia. Kierunek pionowy i poziomy. Ciężar bezwzględny i gatunkowy. Ciepło. Chemia. II. półrocze: Mineralogia.

K l a s a IV.

Religia 2 godziny tygodniowo. Nauka o obrzędach Kościoła katolickiego.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Gramatyka: nauka o trybach i czasach, infinitivus, oratio obliqua; participium, gerundium, supinum; ćwiczenia do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński. Prozodya i metryka. Caesaris de bello gallico księga I. 1—29. IV. i VI. W dwóch ostatnich miesiącach drugiego półrocza P. Ovidii carm. selecta. Co 14 dni zadanie szkolne, co 2 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki 4 godziny tygodniowo. Czasowniki na μ , czasowniki nieprawidłowe aż do składni, tłumaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie, tłumaczenie ciągłych ustępów. Co 14 dni zadanie domowe albo szkolne naprzemian.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów* — jak w klasie III.

Deklamacya — jak w klasie III.

Gramatyka. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika; systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach. Wierszowanie. W końcu roku powtórzenie całego już przerobionego materiału nauki gramatyki w ogólniejszym zarysie.

Wypracowania stylistyczne — jak w klasie III.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Reprodukcyja jak w klasie III. Memorowanie. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rzędu. Miejsięcznie 2 zadania (1 szkolne, 1 domowe) Tematy: retrosyja, reprodukcyja, opowiadania, opisy, listy.

Historya i geografia 4 godziny tygodniowo. Geografia 2 godziny. Fizyczna i polityczna geografia austriacko-węgierskiej monarchii z wyłączeniem statystycznej części jako takiej a z uwzględnieniem dokładniejszem krajowych plodów, zatrudnienia mieszkańców, komunikacyi i kultury. Rysowanie najprostszyszych szkiców kartograficznych. Historia 2 godziny: Dzieje nowożytny. Najważniejsze osobistości i zdarzenia; historia austriacko-węgierskiej monarchii stanowi główną treść nauki.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Zrównania stopnia pierwszego o jednej i kilku niewiadomych, zrównania stopnia drugiego i trzeciego czyste, o ile występują w geometryi. Podnoszenie do sześciastu i wyciąganie trzeciego pierwiastka. Reguła trzech złożona, reguła podziału, rachunek procentu składanego. Geometrya. Stereometrya. Zadania jak w klasie I.

Fizyka 3 godziny tygodniowo. Mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych, akustyka, optyka, magnetyzm, elektryczność.

K l a s a V.

Religia 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Titi Livii ab urbe condita lib. I. i XXI, Ovidius (wybór). Z gramatyki: powtórzenie składni rzędu i zgody i składni przypadków, tłumaczenie przykładów. Na półroczu 5 zadań szkolnych.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Nauka o rodzajniku, składnia zgody i przypadków w połączeniu z ćwiczeniami. Z Chrestomaty Xenofonta wybór. Z Homera Iliady ks. I. III. Na półroczu 4 zadania szkolne.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów.* Poznanie zwykleszych tropów i figur na podstawie wypisów, jakoteż

najważniejszych gatunków prozy i poezyi. Nauka ta, zbierająca i uzupełniająca wiadomości już w poprzednich latach przygodnie przez uczniów nabyte, przysposabiać ma do czytania z pożytkiem ważniejszych utworów literatury narodowej w klasie VI.—VIII. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach — jak w klasie III.

Deklamacya — jak w klasie I.

Wypracowania stylistyczne: 7 na półroczu, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Samodzielna reprodukcya na podstawie obszernej lektury, przeważnie prozaicznej. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa Uzupełnienie wiadomości gramatycznych (ze składni rzędu, zdania i szyku). W półroczu 7 zadań (3 szkolne i 4 domowe) Tematy: streszczenia ustępów czytanych, opowiadania, opisy, przekłady z innych języków (zadanie szkolne).

Historya i geografia 3 godziny tygodniowo. Dzieje starożytne aż do wojen punickich; odpowiednie działy z geografii starożytnej.

Matematyka 4 godziny tygodniowo. Algebra: cztery działania, liczby ujemne, ułamki, podzielność, miara, wielokrotność, proporcye, równania pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych; z geometryi: planimetrya; co okres konferencyjny zadanie szkolne.

Historya naturalna 2 godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu mineralogia, w drugim botanika.

K l a s a VII.

Religia 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Z Sallustiusza Jugurtha, z Wergilego Aeneid. I. i II., z Bukolik i Georgik wybór. Cic. in. Cat. I. Z gramatyki powtórzenie nauki o czasach i trybach. Zadania jak w klasie V.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Hom. Jl. III. VI. XVI. XXII. z Herodota wojny perskie VII.; z Xenofonta wyimki z Me-

morabiliów. Z gramatyki: przyimki, zaimki, nauka o czasach i trybach. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie cenniejszych dzieł literatury narodowej* od połowy wieku XVI. do końca wieku XVIII. według wypisów.

Uzupełnienie nauki szkolnej *czytaniem domowem*.

Historia literatury, (na podstawie lub przy sposobności czytanych wyjątków) od początku do końca XVIII. wieku.

Deklamacja — jak w klasie V.

Wypracowania stylistyczne: 7 na półroczu, przeważnie domowe.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Stylistyka i poetyka wyjaśniona na tle lektury. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. W półroczu 7 zadań (3 szkolne, 4 domowe). Tematy jak w klasie V.

Historia i geografia 4 godziny tygodniowo. Dzieje Rzymian od wojen punickich do końca; dzieje średniowieczne do roku 1492.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Algebra: potęgi, pierwiastki, logarytmy, równania stopnia II. o jednej niewiadomej; stereometria, trygonometria płaska; co okres konferencyjny zadanie szkolne.

Historia naturalna 2 godziny tygodniowo. Zoologia systematyczna, somatologia człowieka.

K l a s a VII.

Religia 2 godziny tygodniowo. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński 5 godzin tygodniowo. Cicero de imp. Gn. Pompei, pro Archia poeta i Tuscul. (wybór). Vergilii Aen. IV. i VI.; ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne. Zadania jak w klasie V.

Język grecki 4 godziny tygodniowo. Z mów Demostenesa Olynth. I. III. Philip. I. III.; z Hom. Od. V. VI. IX. XI. i XII. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie cenniejszych dzieł literatury narodowej* w dłuższych wyjątkach według wypisów.

sów lub w całości; w 1-szem półroczu do Mickiewicza (włącznie), w 2-giem do Słowackiego (włącznie).

Uzupełnianie nauki szkolnej *czytaniem domowem*.

Historya literatury (jak w klasie VI.) — ciąg dalszy do Słowackiego (włącznie).

Deklamacya — jak w klasie V.

Ćwiczenia ustne.

Wypracowania stylistyczne: 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego aż do Klopstocka. Dokładniejsza, na lekturze oparta, znajomość epoki klasycznej od Klopstocka do roku 1794, ze szczególniejszem uwzględnieniem Herdera i Lessinga. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. 5 zadań (3 szkolne, 2 domowe) na półrocze. Temata: charakterystyki, sprawozdania z lektury szkolnej lub domowej.

Historya i geografia 3 godziny tygodniowo. Dzieje nowożytne.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Algebra: równania drugiego stopnia o kilku niewiadomych, niektóre równania wyższego rzędu, równania nieoznaczone, ułamki ciągłe, szeregi, rachunek procentu składanego, kombinacye, wzór Newtona. Geometrya: powtórzenie i uzupełnienie trygonometrii i analityka. Co okres konferencyjny zadanie szkolne.

Fizyka 3 godziny tygodniowo. Ogólne własności ciał, mechanika, nauka o cieple, chemia.

Logika 2 godziny tygodniowo. Logika elementarna i zastosowana.

K l a s a V I I I .

Religia 2 godziny tygodniowo. Historya kościoła katolickiego.

Język łaciński 5 godzin tygodniowo. Horatii Carmina I. 1, 3, 10, 11, 12, 14, 18, 20, 22, 24, 31, 34, 37, 38. II. 3, 7, 10, 16, 17. III. 1, 3, 21, 23, 28, 30. VI. 2, 3, 5, 9. Epod. 7, 13, Sat. I. 6 i 9. II. 6, Epist. I. 2, 7, 10, Taciti Ann. I. i II. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne; wypracowania pisemne jak w klasie V.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Platona Apologia i Kriton Sofokl. Elektra. Hom. Od. XVIII i XXII. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie dalszego ciągu cenniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX.* w dłuższych wyjątkach według wypisów, niektórych w całości.

Historia literatury wieku XIX. — ciąg dalszy od Kraśńskiego do końca.

Deklamacja — jak w klasie V.

Ćwiczenia ustne — jak w klasie VII.

Wypracowania stylistyczne: w 1-szem półroczu 5, przeważnie domowe, a w 2-giem półroczu 3, przeważnie szkolne.

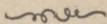
Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Epoka klasyczna od r. 1794 do śmierci Goethego. Pisarze austriacy czasów nowych. Treściwy pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego po śmierci Goethego. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. W 1-szem półroczu 5 zadań (2 szkolne). Tematy jak w klasie VII.

Historia i geografia 3 godziny tygodniowo. Dzieje monarchii austriackiej; w drugim półroczu geografia i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej; prócz tego w jednej godzinie tygodniowo repetitorium z historii greckiej i rzymskiej.

Matematyka 2 godziny tygodniowo. Powtórzenie całego przedmiotu nauki.

Fizyka 3 godziny tygodniowo. Magnetyzm i elektryczność, teoria undulacyjna, akustyka, optyka, zasady astronomii.

Psychologia 2 godziny tygodniowo. Psychologia empiryczna.

Plan nauki religii możeszowej.

I. klasa. Historya biblijna do śmierci Możesza w związku z zasadami wiary. Dziesięcioro przykazań.

Modlitwa poranna i błogosławieństwa. Modlitwy stołowe.

II. klasa. Historya biblijna od Jozuego do podziału państwa w związku z zasadami wiary. Objasnienie dekalogu. Obowiązki względem Boga. Święta i posty.

Modlitwa wieczorna i błogosławieństwo przy szczególnych uroczystościach.

III. klasa. Historya biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Prorocy. Trzy nauki główne wyznania możeszowego. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Nazwy, podział i treść ksiąg pisma św.

Modlitwa na sobotę. Halell. Abinu malkenu.

IV. klasa. Historya Izraelitów pod panowaniem Syrii. Machabeusze. Panowanie Rzymian. Upadek państwa. Bar Kochba.

Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne. Nazwa i treść pism apokryficznych.

Modlitwy na święta. Odczytywanie tory i proroków przy nabożeństwie publicznem. Podział nabożeństwa.

V. klasa. Objasnienie 13. artykułów wiary według Maimonidesa. Ustawy moralne i etyczne.

Wybór ustępów z Pentateuchu (według chrestomatyi) z objaśnieniami pod względem treści i historyi.

VI. klasa. Moralność i etyka, na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści ojców „Pirke Abot“.

Wybór z pism historycznych proroków, z objaśnieniami jak w klasie V.

VII. klasa. Moralność i etyka na podstawie 4. 5. i 6. rozdziału w Pirke Abot.

Wybór ustępów z Jezajasza, Jeremjasza, psalmów, Hioba, przypowieści Salomona i hagiografów z objaśnieniami jak w klasie V.

VIII. klasa. Historya żydów w diasporze z biografiami najślawniejszych mężów. Historya żydów w Polsce.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

1. **Historia kraju rodzinnego.** Naukę tę wykłada się w klasach III., IV., VI. i VII. po jednej godzinie tygodniowo, według programu, poleconego przez wysokie władze szkolne,
2. **Język ruski.** Oddział I. Czytanie z wypisów dla klasy I. Łuczakowskiego, opowiadanie i deklamacya. Każdego miesiąca jedno piśmienne ćwiczenie szkolne. Zaznajomienie uczniów z nową pisownią.

Oddział II. Czytanie z wypisów Łuczakowskiego dla klasy V. Każdego miesiąca 1 zadanie szkolne. Nowa pisownia.

3. **Język francuski** Gramatyka Erarda Cichomskiego. Oddział I. Rodzajnik, rzeczownik, przymiotnik, zaimek, konjugacya słów posiłkowych i prawidłowych, czytanie i tłómaczenie z języka francuskiego na polski i odwrotnie. Ćwiczenia piśmienne.

Oddział II. Konjugacya czasowników prawidłowych, (dokończenie), nieprawidłowych, użycie trybu łączącego, zgoda imiesłowu; czytanie i tłómaczenie. Ćwiczenia piśmienne.

Oddział III. Czytanie ustępów z cenniejszych utworów, zawartych w Chrestomatyi Świtkowskiego. Rozmowa w języku francuskim. Ćwiczenia piśmienne.

4. **Śpiew.** W niższym oddziale wykład zasad muzycznych i ćwiczenia głosowe przygotowawcze do śpiewu choralnego.

W wyższym oddziale śpiew choralny religijnej treści i śpiew kwartetowy religijnej i świeckiej treści.

Podczas nabożeństwa, odprawianego w kościele św. Maryi Magdaleny, wykonują uczniowie utwory religijne przez przeciąg całego roku szkolnego.

5. **Rysunki.** Nauka rysunków odbywa się w 3 oddziałach po 3 godziny tygodniowo.

W I. oddziale: w 1. półroczu ornamenta geometryczne według metody J. Grandauera, w 2. półroczu ornament krzywoliniowy na podstawie początkowej szkoły Ed. Herdta.

W II. oddziale: ornament płaski liściowy i kwiatowy stojący, wijący się i okalający na podstawie większych wzorów Ed. Herdta, oraz ornamenta płaskie stylowe podług Fr. Steigla.

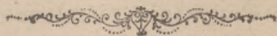
W III. oddziale: stylowe ornamenta kolorowane podług Andl'a i Storeka, kopiowanie ze wzorów części figuralnych i całych głów ludzkich a w przeważnej części rysowanie z modeli gipsowych, ornamentów i medalionów, z uwzględnieniem nauki perspektywy i cieniu.

6. **Kaligrafia.** Na tę naukę uczęszczają uczniowie klasy I. i II., nauka odbywa się na podstawie wzorów Piórkiewicza i Nowickiego.

7. **Gimnastyka.** Nauka odbywa się w zabudowaniu szkolnem w 12 godzinach. Na każdej lekcji zajmują się uczniowie w pierwszej połowie godziny ćwiczeniami rzędownymi lub wolnymi, w drugiej połowie odbywają się ćwiczenia na przyrządach, ze systematycznym stopniowaniem ćwiczeń stosownie do rozwoju fizycznego uczniów.

W porze letniej odbywa się nauka gimnastyki na boisku gimnazyalnem z uwzględnieniem gier gimnastycznych.

Uwaga Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i religii moźszowej pobierają remuneraćę z funduszu naukowego.

III.

Wykaz książek,

których w roku szkolnym 1898/1900 używać się będzie:

- Religia.** W klasie I. Ks. Ślósarz, Katechizm religii katolickiej
Lwów 1897. Oprawny 50 ct.
Klasa II. Ks. Dąbrowski, Historia biblijna starego zakonu.
Wydanie 1. 2. i 3. Stanisławów 1889. Brosz. 80 ct.
Klasa III. Ks. Dąbrowski. Historia biblijna nowego zakonu.
Wydanie 1. i 2. Stanisławów 1889. Brosz. . . . 80 ct.
Klasa IV. Ks. Jougan, Liturgika katolicka. Lwów 1895.
Opr. 80 ct.
Klasa V. Ks. Jeż, Nauka wiary.
Klasa VI. Ks. Jachimowski, Dogmatyka szczegółowa. Wy-
danie 1. i 2. Lwów 1889. Opr. 1 zł. 30 ct.
Klasa VII. Szczeklik, Etyka katolicka. Tarnów 1898.
Opr. 90 ct.
Klasa VIII. Ks. Jougan, Historia Kościoła katolickiego
Lwów 1895. Oprawna 1 zł 20 ct.
- Język łaciński.** W klasie I. Samolewicz. Zwięzła gramatyka ję-
zyka łacińskiego. Wyd. 1. 2. i 3. Lwów 1893. Opr. 60 ct,
Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy.
Lwów 1896. Wydanie 1. i 2. Opr. 80 ct.
Klasa II. Samolewicz. Zwięzła gramatyka języka łaciń-
skiego. Wydanie 1. 2. i 3. Lwów 1893. Opr.. 60 ct.
Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy.
Lwów 1894. Opr. 1 zł.
Klasa III. Samolewicz-Soltysik. Gramatyka języka łaciń-
skiego. Część II. Wyd. 5. i 6. Lwów 1893. Opr. 1 zł. 20 ct.
Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy trzeciej. Wydanie
2. i 3. Lwów 1893. Opr. 80 ct

Cornelius Nepos, wyd. Potoczka-Zawiliński. Opr. 65 ct.
 Klasa IV. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5. i 6. Lwów 1893. Opr. 1 zł 20 ct.
 Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1. i 2. Lwów 1897. Oprawne 1 zł.
 Caesar, Commentarii de bello gall. wyd. Terlikowskiego, ks. I. IV. V. i VI.

Ovidius, wydanie Grysar-Ziwsa-Skupniewicz.

Klasa V. Livius, wydanie III. Zingerle'go-Majchrowicza, ks. I. i XXI.

Ovidius, wydanie Grysar-Ziwsa-Skupniewicz.

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5. i 6. Lwów 1893. Opr. . 1 zł. 20 ct.

Klasa VI. Sallustius bell. Jug., wydanie Klimscha-Sołtysik. Vergilius Aen. I. i II., wybór z Georg. i Bukol. Wydanie Eichlera-Rzepińskiego.

Cicero in Cat. I. wydanie Kornitzer-Sołtysik. Opr. 35 ct.

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5. i 6. Lwów 1893. Opr. . 1 zł. 20 ct.

Klasa VII. Cicero de imp. Gn. Pomp. wyd. Kornitzer-Sołtysik; pro Archia, wyd. Nohl-Bednarski; De off. wybór, wyd. Th. Schiche.

Vergilius Aen. IV. i VI. wydanie Eichlera—Rzepińskiego.

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5. Lwów 1891. Opr. 1 zł. 20 ct.

Klasa VIII. Horatius, wydanie J. Dolnickiego i St. Librewskiego. Opr. 75 ct.

Tacitus Ann. I. i Agricola ed. Müller.

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Wydanie 5. Lwów 1891. Opr. 1 zł. 20 ct.

Język grecki. Klasa III. Fiderer, Gramatyka grecka. Lwów 1892. Opr. 1 zł. 60 ct.

Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1898. 1 zł. 25 ct.

Klasa IV. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1892 r. Opr. 1 zł. 25 ct.

Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1898. Opr. 1 zł. 25 ct.

Klasa V. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta, Wyd. 1. i 2. Lwów 1894. Opr. 1 zł. 20 ct.

Homera Iliada część I. Scheindler-Sołtysik, ks. I. i III.
 Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1892 r.
 Oprawne 1 zł. 60 ct.
 Klasa VI. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd.
 1. i 2. Lwów 1894. Opr. 1 zł. 40 ct.
 Homera Iliada część I. i II. wydanie Scheindler-Sołtysik.
 ks. III, VI. XVI i XVIII.

Herodot, wydanie Hintnera.

Fiderer, Gramatyka języka greckiego Lwów 1892. Opra-
 wna 1 zł. 60 ct.
 Klasa VII. Homera Odyssea wyd. Christ-Jezienicki ks V.,
 VI., IX., XI., XII.

Demostenes, wydanie Wotke-Schmidt Ol. I. III. i Phil. III.
 Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1. i 2.
 Lwów, 1894. r. Oprawne 1 zł. 20 ct-
 Fiderer. Gramatyka języka greckiego.
 Lwów 1892 Opr. 1 zł. 60 ct.

Klasa VIII. Plato, Apologia i Kriton. Wyd. Christ-Lewicki.
 Sofokles Antygona Laches, wyd. J. Kral.
 Homera Odyssea, XVI. i XXIII. Wydanie Christ-Jezie-
 nicki.

Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1892. Opra-
 wna 1 zł. 60 ct.

Język polski. Klasa I. Małecki, Gramatyka języka polskiego
 szkolna. Wyd. 8. Lwów 1891. Opr. 1 zł. 10 ct.
 Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla klasy I. Wyd. 1.
 2, i 3. Lwów 1897. Opr. 75 ct.
 Klasa II. Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna
 Wydanie 8. Lwów 1891. Opr. 1 zł. 10 ct.
 Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy. Lwów
 1893 r. Opr. 1 zł
 Klasa III. Małecki. Gramatyka języka polskiego szkolna.
 Wydanie 8. Opr. 1 zł. 10 ct.
 Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów
 1893 r. Opr. 1 zł.
 Klasa IV. Małecki. Gramatyka języka polskiego szkolna.
 Wydanie 8. Lwów 1891 r. Opr. 1 zł. 10 ct.

- Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Lwów 1894. Opr. 1 zł. 20 ct.
- Klasa V. Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Lwów 1892. Oprawne 1 zł. 60 ct.
- Klasa VI. Wypisy polskie Stanisława Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wydanie 1. i 2. Opr. 1 zł. 80 ct.
- Klasa VII. Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wyd. 1. i 2. Lwów 1894. Opr. 1 zł. 80 ct.
- Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fran. Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896. Opr. 1 zł. 85 ct.
- Klasa VIII. Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1891. Oprawna 1 zł. 85 ct.

Język niemiecki. Klasa I. L. German i K. Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla klasy I. Wyd. 2.—4. Lwów 1897. Oprawne 75 ct.

Klasa II. L. German i K. Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla klasy II. Wydanie 1, 2. i 3. Lwów 1897. Opr. 1 zł.

Klasa III. L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla k'asy III. Wyd. 1, 2. i 3. Lwów 1892 Oprawne 1 zł. 20 ct.

Jahner, Deutsche Grammatik, Lwów 1898. Opr. 1 zł.

Klasa IV. L. German i K. Petelenz. Ćwiczenia niemieckie. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896. Opr. 1 zł. 20 ct.

Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1898. Opr. 1 zł.

Klasa V. Petelenz und Werner. Deutsches Lesebuch für die fünfte Classe. Lwów 1892. Opr. 1 zł. 20 ct.

Klasa VI. Petelenz und Werner. Deutsches Lesebuch für die sechste Classe. Lwów 1892. Opr. 1 zł. 40 ct.

Klasa VII. Petelenz und Werner. Deutsches Lesebuch für die siebente Classe. Lwów 1893. Opr. 1 zł. 65 ct.

Następujące dzieła w wydaniu Graesera, aprobowane przez c. k. Radę Szk. krajową: Schiller, Jungfrau v. Orleans; Goethe, Hermann und Dorothea.

Klasa VIII. Petelenz und Werner. Deutsches Lesebuch für die achte Classe. Lwów 1894. Opr. 1 zł. 20 ct.

Shakespeare, Julius Cäsar; Goethe, Iphigenie auf Tauris.

Geografia i Historia powszechna. Klasa I. Benoni i Tatomir,
Krótki rys geografii. Wydanie 5. i 6. Lwów 1894.

Opr. 60 ct.

Klasa II. Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna.

Wydanie 4—7. Lwów 1895. Opr. 1 zł. 40 ct.

Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I.

Lwów 1893. 1 zł.

Klasa III. Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna.

Wydanie 4—7. Lwów 1895. Opr. 1 zł. 40 ct.

Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II.

Lwów 1894 1 zł.

Rawer, Dzieje ojczyste. Lwów 1896. Opr. 1 zł.

Klasa IV. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych.

Część III. Lwów 1895. Opr. 1 zł.

Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii.

Wydanie 2. i 3. Lwów 1896. Opr. 60 ct.

Rawer, Dzieje ojczyste. Lwów 1895. Opr. 1 zł.

Klasa V. Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wy-

danie 1. i 2. Kraków, 1895. Opr. 1 zł. 20 ct.

Klasa VI. Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wy-

danie 1. i 2. Kraków. 1895. Opr. 1 zł. 20 ct.

Zakrzewski, Historia powszechna. Część II. Wydanie 1. i 2.

Kraków 1897. Oprawne 1 zł. 20 ct.

Klasa VII. Zakrzewski, Historia powszechna, Część III.

Kraków 1898. Opr. 1 zł. 20 ct.

Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią po-

łączonych. Wydanie 1. i 2. Kraków 1898. Opr. 1 zł.

Klasa VIII. Głabiński-Finkel, Historia i statystyka austr.-

węgier. monarchii. Lwów 1897. Opr. 1 zł.

Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią po-

łączonych. Wyd. 1. i 2. Kraków, 1898. Opr. 1 zł. 20 ct.

Matematyka. Klasa I. Brzostowicz. Początki arytmetyki i alge-
bry. Wydanie 2. i 3. Sanok 1896. Opr. 60 ct.

Jamrógiewicz, Geometria pogładowa dla niższych klas
gimnaz. Wyd. 2. przerob. Lwów 1897. Opr. 1 zł. 25 ct.

Klasa II. Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Wy-
danie 2. i 3. Sanok 1896. Opr. 60 ct.

Jamrógiewicz, Geometria poglądów. Wyd. 2. przerob. Lwów
1897. Opr. 1 zł. 25 ct.

Klasa III. Brzostowicz. Podręcznik arytmetyki i algebry
Część II. Wyd. 1. i 2. Sanok 1899. Opr. . 50 ct.

Jamrógiewicz, Geometrya pogładowa. Wyd. 2. przerob.
Lwów 1897. Opr. 1 zł. 25 ct.

Klasa IV. Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry.
Część II. Sanok 1896. Opr. 60 ct.

Mocnik-Maryniak, Geometrya pogładowa. Część II. Wyd.
3., 4. i 5. Lwów 1899. Opr. 50 ct.

Klasa V. Dziwiński, Zasady algebry, wyd. 1. i 2. Lwów 1898.
Oprawne 1 zł. 80 ct.

Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wydanie
3. i 4. Lwów 1895. Opr. 2 zł.

Klasa VI. Dziwiński, Zasady algebry. Lwów 1891. Oprawne
2 zł. 20 ct

Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wydanie
3. i 4. Lwów 1895 Opr. 2 zł.

Logarytmy Schlömilcha.

Klasa VII. Dziwiński, Zasady algebry. Lwów 1891. Opr.
2 zł. 20 ct

Mocnik-Maryniak, Gmeoetrya dla wyższych klas. Wydanie
3. Lwów 1889. Opr. 2 zł. 65 ct.

Logarytmy Schlömilcha.

Klasa VIII. Dziwiński, Zasady algebry. Lwów 1891. Opr.
2 zł 20 ct.

Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wydanie 3.
Lwów 1889. Opr. 2 zł. 65 ct.

Logarytmy Schlömilcha.

Fizyka. Klasa III. Soleski, Nauka fizyki. Wydanie 2. i 3. Lwów
1894 r. Opr. 1 zł. 20 ct.

Klasa IV. Soleski, Nauka fizyki. Wydanie 2. i 3. Lwów 1894.
Oprawne 1 zł. 20 ct

Klasa VII. Soleski, Wykład nauki fizyki. Wydanie 2. Lwów
1892 r. Opr. 2 zł

Soleski, Zarys chemii. Brosz. 28 ct.

Klasa VIII. Soleski, Wykład nauki fizyki. Wydanie 2. Lwów
1892 Opr. 2 zł.

Historia naturalna. Klasa I. Nowicki-Limbach, Zoologia. Wy-
danie 6. i 7. Lwów 1895 Opr. 1 zł.

Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe Wydanie
1—3. Kraków, 1896 Opr. 1 zł. 10 ct.

- Klasa II. Nowicki-Limbach, Zoologia. Wydanie 6. i 7.
 Lwów 1895 r. Opr. 1 zł.
- Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wydanie
 1—3. Kraków 1896. Opr. 1 zł. 10 ct.
- Klasa III. Łomnicki, Mineralogia dla niższych klas. Wy-
 danie 2., 3. i 4. Lwów 1896. Opr. 50 ct.
- Klasa V. Łomnicki, Mineralogia i geologia. Wydanie 3. i 4
 Lwów 1896. Opr. 80 ct.
- Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Kraków
 1886. r. Brosz. (Cena zniżona) 1 zł.
- Klasa VI. Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół śre-
 dnich. Lwów 1892. Brosz. 1 zł. 50 ct
- Propedautyka filozofii.** Klasa VII. Kozłowski, Logika elemen-
 tarna. Lwów 1891. Opr. 70 ct.
- Klasa VIII. Pechnik, Zarys psychologii. Lwów 1895. Opr. 1 zł.

IV.

Tematy do wypracowań piśmiennych.

A. Zakład główny.

Klasa V a.

1. Spór Achillesa z Agamemnonem. (dom.)
2. Przyjemności i korzyści życia w mieście. (szkol.)
3. Opis dworu szlacheckiego podług Pana Tadeusza. (dom.)
4. Zima a starość. (szkol.)
5. Zasługi księdza Robaka podług Pana Tadeusza. (dom.)
6. Ustrój państwa perskiego za Dariusza I. (szkol.)
7. Życie Podbipięty, na podstawie lektury domowej. (dom.)
8. Charakterystyka Sędziego podług Pana Tadeusza. (dom.)
9. Opis wiosny. (szkol.)
10. Znaczenie wojen perskich dla Greków. (dom.)
11. Znamiona i rodzaje poezji lirycznej. (szkol.)
12. Przetłumaczyć 35 wierszy Homera. Iliada I 33, 67. (dom.)
13. Opis wieczoru letniego. (szkol.)
14. Ostatnie chwile Wołodyjowskiego, na podstawie lektury domowej. (dom.)

Klasa VI. a.

1. Przebieg myśli w kazaniu Ks. Piotra Skargi: O miłości ojczyzny. (dom.)
2. Jaką myśl wyraża przysłowie: Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje. (szkol.)
3. Co przyczyniło się do wzrostu literatury polskiej w I. okresie. (dom.)
4. Opowiedzieć zdarzenia z własnego życia. (szkol.)
5. Przebieg myśli w Trenach Kochanowskiego. (dom.)

6. Rozwinać myśl zdania: Per aspera ad astra. (szkol.)
7. Ksiądz Robak Mickiewicza a Kmicie Sienkiewicza. (dom.)
8. Pogląd na literaturę polityczną polską I. okresu. (dom.)
9. Ustrój wewnętrzny państwa frankońskiego za Karola Wielkiego. (szkol.)
10. Nie porzucaj nadzieje, Jakoć się kolwiek dzieje, Bo nie już słońce ostatnie zachodzi, A po złej chwili piękny dzień przychodzi. (Kochanowski).
11. Rozwinać myśl zdania: Módl się a pracuj! (szkol.)
12. Opis burzy według Wergiliusza i Mickiewicza. (dom.)
13. Co spowodowało upadek literatury polskiej w III. okresie. (szkol.)
14. Pasek jako żołnierz. Na podstawie lektury domowej. (dom.)

Klasa VII. a.

1. Co się przyczyniło do odrodzenia literatury polskiej w V okresie. (dom.)
2. Sen obrazem śmierci. (szkol.)
3. Skutki odkrycia Ameryki. (dom.)
4. Nie żył, po kim piękna pamięć nie została. (Szymonowicz) (szkol.)
5. Zalety i wady tragedyi Al. Felińskiego: Barbara Radziwiłłówna. (dom.)
6. Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada. Powieść. (dom.)
7. Przyczyny szybkiego upadku potęgi hiszpańskiej po wielkim rozkwicie w wieku XVI. (szkol.)
8. Kwiaty i nadzieje. Porównanie. (dom.)
9. Wojewoda a Miecznik w Maryi Malczewskiego. (szkol.)
10. Zalety i wady komedyi Al. Fredry: Cudzoziemczynna (dom.)

Klasa VIII. a.

1. Znaczenie rzek dla cywilizacyi. (dom.)
2. Postać Róży w Lili Wenedzie J. Słowackiego. (szkol.)
3. Przyczyny wojen kozackich. (dom.)
4. Co opinia publiczna zarzucała Sokratesowi? (szkol.)
5. Tło historyczne w Irydyonie Z. Krasińskiego. (dom.)
6. Poglądy Horacego na życie. (szkol.)

7. Przyczyny upadku politycznego w Polsce za Sasów. (dom.)
 8. Zasługi Stanisława Augusta około podniesienia literatury.
-

Klasa V. a.

1. Das Königthum in Ägypten. (Auf Grund des Lesestückes: Die Verfassung Ägyptens.)
2. Der brave Sohn. (Eine Erzählung im Anschluss an das Lesestück: Das Birkenreis.)
3. Der verhängnisvolle Tabaksbeutel. (Eine Erzählung im Anschluss an das Lesestück: Graf Adlerstamm auf der Hahnenjagd.)
4. Der Zauberlehrling. (Inhalt und Grundgedanke.)
5. Nikolaus Suchodolski. (Auf Grund des Lesestückes: Der alte Diener.)
6. Des Vogels Rath. (Inhaltsangabe des Gedichtes.)
7. Der siegreiche Horatier erzählt dem Vater den Verlauf des Kampfes. (Im Anschluss an Gelesenes.)
8. Das Salz im Haushalte des Menschen.
9. Wie schildert Philostratus die Begnadigung seines Herrn? (Nach Schillers Ballade: Die Bürgschaft.)
10. Thetis und Achilles. (Hom. II. XVIII.)
11. Dietrich Wiebusch als Jäger. (Auf Grund der Schullectüre.)
12. Der Jesuitengarten in den vier Jahreszeiten. (Schilderung.)
13. Der fremde Doctor erzählt der Frau des Amtsrathes von der unglücklichen Frau des Holzhackers und ihren frommen Kindern. (Im Anschluss an die Lectüre.)
14. Samstag-Christofs edle Rache. (Auf Grund des Lesestückes der Säemann.)

Klasa VI. a.

1. Julias Reisegefährte, („Der Schiffbruch“ von Amicis.)
2. Der Graf von Habsburg und der Priester.
3. Reineke und Isegrim. („Reineke Fuchs“ von Goethe.)
4. Zwanzig Tage auf der Insel Pharos. (Hom. Od.)
5. Die Ansprache Gottfrieds von Bouillon an die versammelten Heerführer. (Torquato Tasso „Befreites Jerusalem“.)

6. Das Glück von Edenhall. (Grundgedanke und Inhalt.)
7. Die Aufnahme des Telemachos bei dem Könige Menelaos. (Od. IV.).
8. Der Kreislauf des Wassers.
9. Basset und Vater Philipp. (Nach der Novelle „Der tolle Invalide auf dem Fort Ratonneau“.)
10. Grossmeister und Ordensritter. (Nach Schillers Ballade „Der Kampf mit dem Drachen“.)
11. Don Quixotes Abenteuer mit den Windmühlen. (Bericht Sancho Pansas.)
12. Lemberger Marktbild. (Freie Nachbildung des Lesestückes „Wiener Marktbild“.)
13. Gerold und Romeias in der Wächterstube. (Im Anschluss an das Lesestück „Wiborada Reclusa“.)
14. Der Frühling in der Stadt und auf dem Lande.

Klasa VII a.

1. Disposition und Gedankengang des I. Gesanges in „Hermann und Dorothea“.
2. Hagen von Tronje. (Charakteristik.)
3. Siegfrieds Tod.
4. Die Erzählung der Mutter vom Brande des Städtchens in „Hermann und Dorothea“.
5. Huon und Karl der Grosse. (Wielands „Oberon“.)
6. Das Eisen als Pfling, Schwert und Maschine.
7. Biographie Hermanns. Nach Goethes Hermann und Dorothea.
8. Wodurch wird im III. Acte der Maria Stuart der Umschwung der Handlung herbeigeführt?
9. Der nächtliche Brautritt in Bürgers „Lenore“.
10. Burleigh, Talbot und Leicester im Staatsrathe. (Schillers „Maria Stuart“.)

Klasa VIII a.

1. Entwicklung der epischen Dichtung in der deutschen Literatur bis zum Auftreten Goethes.
2. Durch welche Umstände wird in Schillers Maria Stuart die Hinrichtung der Heldin beschleunigt und herbeigeführt?
3. Wann und inwieferne zeigt sich in der deutschen Literatur vor allem ein Einfluss der französischen?

4. Bertrand de Born. (Auf Grund der Schullectüre.)
5. Die Dampfkraft im Dienste der Cultur.
6. Was erzählt Iphigenie von ihren und ihres Hauses Schicksalen im I. Aufzuge des Goethe'schen Dramas?
7. Der Langsamste, der sein Ziel nur nicht aus dem Auge verliert, geht noch immer schneller, als der ohne Ziel herumirrt.
8. Inwieferne haben fremde Literaturen auf die deutsche Dichtung eingewirkt? (Maturitätsprüfungsaufgabe).

C) Do pisemnego egzaminu dojrzałości.

1. Zadanie łacińsko-polskie:

Tac. Hist. I, 15.

2. Zadanie polsko-łacińskie:

Opowiadania z Dziejów powszechnych dla niższych klas

Dra Semkowicza, część pierwsza, str. 97. §. 6.

3. Zadanie greckie:

Demost. *Περὶ στεφάνου* § 285—287.

4. Zadanie polskie:

Dlaczego Filip we walce z Grekami odniósł zwycięstwo?

5. Zadanie niemieckie:

Inwiefern haben fremde Literaturen auf die deutsche Dichtung eingewirkt?

6. Zadanie matematyczne:

a) Rozwiązać równanie:

$$\sqrt[3]{21 - \sqrt[3]{x}} + \sqrt[3]{11 + \sqrt[3]{x}} = \sqrt[3]{11 + \sqrt[3]{x}}$$

b) Jaką sumę trzeba wpłacać przez 18 lat na początku każdego roku, aby rachując procent składany po $4\frac{1}{2}\%$, przez następnych 12 lat z końcem każdego roku pobierać rentę roczną 1560 K?

c) Obrachować powierzchnię i objętość stożka prostego, którego obwód podstawy = 30.5309 m, a kąt u wierzchołka w przecięciu osiowem = $35^{\circ} 26' 14''$.

B) Oddziały równorzędne.

1) W języku polskim.

Klasa V. b.

1. Opis kopca Unii lubelskiej (dom.)
2. Pogrzeb Hektora (szkol.)
3. Opis parku Kilińskiego.
4. Spór Assesora z Rejentem.
5. Opis Soplicowa.
6. W jaki sposób nakłonił Klearch wojsko do dalszego pochodu?
7. Życie Jacka Soplicy.
8. Śmierć Grażyny.
9. Opis wiosny.
10. W jaki sposób w „Wiesławie“ odzyskali rodzice utraconą córkę?
11. Opis kościoła św. Maryi Magdaleny.
12. Pogrzeb Kościuszki.
13. Poranek majowy (obraz).
14. Węzeł dramatyczny w „Zemście“.

Klasa VI. b.

1. Co zyskała Polska przyjąwszy chrześcijaństwo z zachodu? (dom).
2. Wychowanie szlachcica podług Reja. (dom).
3. Przyczyny wojen punickich.
4. Charakterystyka Antenora.
5. Obraz skąpcy.
6. Charakterystyka Jugurty.
7. Przyczyny upadku władzy królewskiej w Polsce.
8. Jakie błędy wytykują pisarze Polakom w w. 16?
9. Charakterystyka Skrzetuskiego.
10. Obrona Częstochowy.
11. Jan Chryzostom Pasek w świetle swoich Pamiętników.
12. Zasługi Konarskiego.
13. Karol Wielki a Bolesław Chrobry.
14. Rozwój satyry w Polsce.

Klasa VII. b.

1. Starosta Gadulski jako przedstawiciel partii starorepublikańskiej (dom)
2. Hymn do Boga. (Podać tak myśli) szk.
3. Charakterystyka Rymwida.
4. Znaczenie i posłannictwo poezji narodowej. (Na podstawie pieśni Wajdeloty).
5. Wykazać na Mickiewiczu prawdziwość słów Krasińskiego:

Młodość, mistrzu, jest rzeźbiarką,
Co wykuwa żywot cały,
Sama, choć przeminie szparko,
Cios jej dłuta wiecznotrwały.

6. Obrazy przyrody w Panu Tadeuszu.
7. Charakterystyka Miecznika.
8. Objaśnić myśl, zawartą w dwuwierszu A. M. Fredry:

Kowal fortuny nie kuje,
Sobie ją, kto chce, zbuduje.

9. Gerwazy i Dyndalski.
10. Wykazać, jak w Balladynie zbrodnia rodzi zbrodnię.

Klasa VIII. b.

1. Nauka ozdobą bogatego a majątkiem ubogiego. (dom.)
2. O ile dalsze Balladyny pestępki były wynikiem zabójstwa Aliny? (szkol.)
3. Poglądy etyczne Horacego. (dom.)
4. Charakter Izydora. (szkol.)
5. Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia
6. Która postać z dziejów powszechnych podoba ci się najlepiej i dlaczego? (dom.)
7. Postać Zagłoby w trylogii Sienkiewicza (szk.)
8. Maryusz a Sulla. (szk.)

2. W języku niemieckim.

Klasa V. b.

1. Beschreibung unseres Schulgebäudes (dom.)
2. Androklos und sein Löwe (szk.)
3. Das Treiben auf dem Bahnhofe bei der Ankunft eines Personenzuges. (dom.)
4. Kurzgefasste Lebensgeschichte Xenophons. (dom.)
5. Die Glücklichen. (Nacherz.) (szk.)
6. Der Zauberlehrling. (szk.)
7. Die Erziehung in Sparta. (dom.)
8. Zerstörung Alba Longa. (Nach Livius) — domowe.
9. Die Bürgerschaft (von Schiller). Inhaltsangabe — szkolne.
10. Die Schlacht bei Salamis — domowe.
11. Hochzeitlied (von Goethe). Inhaltsangabe — szkolne.
12. Das Feuer im Dienste des Menschen — domowe.
13. Ovids Leben (auf Grund der Schullektüre) — szkolne.
14. Morgenstunde hat Gold im Munde — dom.

Klasa VI. b.

1. Die Schlacht bei Marathon. (dom.)
2. Don Quixotes Abenteuer mit den Windmühlen. (szk.)
3. Der Zweikampf des Menelaos mit Alexandros. (dom.)
4. Schilderung des Jahrmarkts in einem galizischen Städtchen. (dom.)
5. Was für Streiche hat der Wolf dem Reineke gespielt? (szk.)
6. Hektors Abschied. (Nach Homer — dom.)
7. Pegasus im Joche. (szk.)
8. Beschreibung meines Geburtsortes. (dom.)
9. Eine Bärenjagd. (Nach Mickiewicz) (szk.)
10. Der Schild des Achilles. (dom.)
11. Der Taucher. (szk.)
12. Erlebnisse eines Pferdes. (dom.)
13. Analyse der I. Rede Cicero's gegen Catilina. (dom.)
14. Gedankengang der im Lesebuch enthaltenen „Epistel“ von Goethe. (szk.)

Klasa VII. b.

1. Charakteristik des Ritterthums (dom.)

2. Siegfrieds Tod. (szk.)
3. Es ist der Spruch: „Hochmuth kommt vor dem Falle“ durch Beispiele zu erläutern. (dom.)
4. Inhaltsangabe des 1-ten Gesanges von Goethes „Hermann und Dorothea“ (szk.)
5. Der Abfall der Niederlande von der spanischen Regierung (szk.)
6. Charakteristik des Gastwirts „Zum goldenen Löwen“ (Nach Goethe's „Hermann und Dorothea“) (dom.)
7. Trojas Untergang (szk.)
8. Charakteristik Mortimers. (szk.)
9. Das Begräbnis eines hochverdienten Mannes. (dom.)
10. Der spanische Erbfolgekrieg und seine Folgen (szk.)

Klasa VIII. b.

1. Coelum, non animus mutant, qui trans mare currunt (dom.)
2. Gedankengang des 1. Monologes in Schillers „Wallensteins Tod“ (szk.)
3. Napoleons Zug nach Russland (dom.)
4. Erläuterung und Begründung des Sprichwortes: „Jedermann ist seines Glückes Schmied“ (dom.)
5. Gedankengang des Liedes von der Glocke (szk.)
6. Die Hauptgedanken der Platonischen Apologie (dom.)
7. Gedankengang des I. Monologes in Goethe's Faust (szk.)
8. Wie erscheinen die Charaktere des Orestes und Pylades in der 1. Scene des II. Actes in Goethe's Iphigenie? (szk.)
9. Die wesentlichen Merkmale der deutschen Romantik. (szk.)
10. (matur.) Bedeutung der Beredsamkeit für das öffentliche Leben.

3. Do pisemnego.

1. Zadanie łacińsko-polskie:
Tacyta Histor. I, 5—6.
2. Zadanie polsko-łacińskie:
Mommsen Röm. Gesch. III. 466. „Charakter Cezara“.
3. Zadanie greckie:
Ksenofont *Ἑλληνικά* II. 4., 10—13.

4. Zadanie polskie :

Wpływ geograficznego położenia na historyczny rozwój
dawnej Rzeczypospolitej polskiej.

5. Zadanie niemieckie :

Bedeutung der Beredsamkeit für das öffentliche Leben.

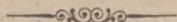
6. Zadanie matematyczne :

$$a) 4\sqrt{\frac{x}{y+1}} + \sqrt{\frac{y+4}{x}} = 5$$

$$x^2 + y^2 = x + 15y$$

b) Ktoś sprzedaje dom ; A. daje 20000 K zaraz i obowiąz-
zuje się płacić przez 8 lat na końcu każdego roku 400 K,
B. zaś obowiązkuje się płacić przez 20 lat na początku
każdego roku 1400 K. Jeżeli A. może swoje pieniądze
kapitalizować po $4\frac{1}{2}\%$, B zaś po $4\frac{1}{2}\%$, który z nich
daje za dom więcej ?

c) Bok trójkąta $a = 112^{\circ}52'$ m, a przyległe kąty $\beta =$
 $77^{\circ}19'10''$, $\gamma = 69^{\circ}23'35''$; jak wielka jest objętość ostro-
słupa prostego, który ten trójkąt ma za podstawą i sto-
żka prostego, którego podstawą jest koło opisane temu
trójkątowi, jeżeli bok ostrosłupa tworzy z podstawą kąt
 $\omega = 63^{\circ}17'15''$?

V.

Zbiory naukowe.

A) Biblioteka.

1. Dla nauczycieli.

Z końcem roku szkolnego 1898 liczyła biblioteka nauczycielska 2075 dzieł. W ciągu roku 1899 zakupiono i otrzymano w darze 57 dzieł.

Między zakupionemi dziełami są ważniejsze:

Rethwisch C. Jahresberichte über das höhere Schulwesen. VIII. Jahrgang. — Ungarisch-österreichische Monarchie in Wort u. Bild (c. d.) — Estreicher K. Bibliografia polska (c. d.) — Baumeister Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre für höhere Schulen (c. d.). — Pauly Real-Encyclopädie des klassischen Alterthums (c. d.). — Rein Encyclopädisches Handbuch der Pädagogik (c. d.). — Kallenbach J. Adam Mickiewicz. — Klassischer Skulpturenschatz von Reber und Beyendorfer. — Kryński, Gramatyka polska. — Krasnosielski, Składnia jęz. polskiego. — Tretiak, Młodość Adama Mickiewicza. — Chmielowski, Estetyka Mickiewicza. — Ernst, Astronomia gwiazd stałych. — Witkiewicz, Sztuka i krytyka u nas. — Scioptikon, Einführung in die Projectionskunst. — Seemanns Wandbilder. Meisterwerke der bildenden Kunt.

Otrzymano w darze:

Od Wysokiego Ministerstwa W. i O. Archaeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Österreich-Ungarn. XX. Wien 1898. — Od Akademii Umiejętności w Krakowie: wszystkie wydawnictwa z roku 1898/9. — Od Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej: Sprawozdanie o stanie szkół średnich galicyjskich w r. 1897/8. —

Od Wydziału krajowego : Wiadomości Statystyczne o stosunkach krajowych (c. d.)

2. Dla uczniów.

Z końcem roku szkolnego 1898 było:

w języku polskim	640	dzieł w 854 tomach
w języku niemieckim	585	„ w 620 „

W roku szkolnym 1899 zakupiono:

w języku polskim	40	„ w 50 „
w języku niemieckim	35	„ w 40 „

Przeto liczy biblioteka dla uczniów:

w języku polskim	680	„ w 904 „
w języku niemieckim	620	„ w 660 „

3. Mapy, atlasy i obrazy.

W roku 1899 zakupiono:

Sydow-Habenicht: Nord-Amerika, Süd-Amerika, Australien, Oesterreich-Ungarn, Britische Inseln, Skandinavien.

Haardt: Süd-Polarkarte.

Lübke und Lützow: Denkmäler der Kunst.

St. Cybulski: Tabulae, quibus antiquitates graecae et romanae illustrantur.

4. G y m n a z y u m

prenumeruje następujące czasopisma:

1. Muzeum. Czasopismo Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych we Lwowie.
2. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht.
3. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien.
4. Zeitschrift für das Gymnasialwesen.
5. Gymnasium. Zeitschrift für Lehrer an Gymnasien und verwandte Anstalten.
6. Gazeta Lwowska z Przewodnikiem naukowym i literackim.
7. Zeitschrift für den deutschen Unterricht.

8. Zeitschrift für den physikalischen und chemischen Unterricht.
9. Dr. Petermans Mittheilungen aus Justus Perthes geographischer Anstalt.
10. Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik.
11. Kwartalnik historyczny.
12. Literarisches Centralblatt.
13. Biblioteka Warszawska.
14. Przewodnik bibliograficzny.
15. Wochenschrift für classische Philologie.
15. Przegląd polski.
17. Ateneum.
18. Wszechświat.
19. Zoologischer Anzeiger.

B) Gabinet fizyczny.

Z końcem roku szkolnego, 1898 było przyrządów 371. —
W roku 1899 zakupiono:

1. Graphophon wraz z wałkami woskowymi.
2. Świece Jabłoczkowa z podstawką.
3. Kolej elektryczną.
4. Kamienne figury do scyoptikonu.
5. Lampę łukową.
6. Materye fosforyzujące.
7. Śrubę wodną.

C) Gabinet historii naturalnej.

Z zamknięciem roku szkolnego 1898 inwentarz gabinetu obejmował 735 numerów. W ciągu roku szkolnego 1899 przybyło bądź drogą kupną, bądź darowizny 25 przedmiotów. Przy końcu zatem roku szkolnego 1899 ilość wszystkich przedmiotów wynosi 760 numerów.

1. Z o o l o g i a.

Plecotus auritus. Bradypus tridactylus. Pica caudata (dar. ucz. Schermant II. B). Mustela vulgaris (dar. ucz. Syrovy II. B)

Picus viridis (dar. ucz. Schermant II. B). *Pinna nobilis* (dar. ucz. Schechtel III. B). *Rogi sarnie* (dar. ucz. Schemaut II. B). *Spermestes sinensis* (dar. ucz. Warzenica III. B). *Kolibr* (dar. ucz. Czaczkes II. A). *Papuga* (dar. ucz. Pekelmann II. A). *Ardec. minuta* (dar. ucz. Kolijewicz II. A). *Albatros* (dar. ucz. Hirschsprung II. A). *Piła morska* (dar. ucz. Rozwadowski). *Caranius chinensis* (dar. ucz. Axelrad).

II. Mineralogia.

Zbiorek minerałów do terminologii. *Bazalt*, *Bukiet karlsbadzki aragonitowy* (dar. ucz. Parnas V. B). *Tygrysie oko* (dar. ucz. Padiak IV. A). *Łupek łyszczykowy z granatami* (dar. ucz. Padiak IV. A).

III. Tablice ścienne.

Lehmanna 12 tablic do anatomii. Pokorny'ego 15 tablic botanicznych.

IV. Przybory.

Mikroskop ręczny. Płytki do szczypczyków turmalinowych.

VI. A. Statystyka

(Oddziały b stanowią oddzielną zakład równorzędną,

	W klasie					
	I.			II.		
	a	b	c	a	b	c
I. Liczba uczniów.						
Z końcem 1897/98 było	60	63	58	45	39	46
Z początkiem 1898/99 przyjęto	54	56	58	55	57	56
W ciągu roku szkolnego przybyło	2	2	3	2	3	2
W ogóle zatem przyjęto	56	58	61	57	60	58
Miedzy tymi było:						
Przybyłych z obcych zakładów, mianowicie:						
z klasy niższej	48	47	55	5	4	1
powtarzających klasę	—	2	—	5	—	—
Ponownie przyjętych, mianowicie:						
z klasy niższej	—	—	—	45	49	52
powtarzających klasę	8	9	6	2	7	5
W ciągu roku opuściło szkołę	12	6	10	4	13	8
Liczba uczniów na końcu r. 1898/99	44	52	51	53	47	50
Miedzy tymi było: publicznych	42	49	50	50	46	49
prywatnych	2	3	1	3	1	1
2. Wedle miejsca urodzenia (ojczyzny) było:						
Ze Lwowa	20 ²	28 ²	26	21 ¹	21	25
Z powiatu lwowskiego	5	1	—	2	3	—
Z innych powiatów Galicyi	13	16 ¹	23 ¹	27 ²	19 ¹	23 ¹
Z Bukowiny	1	2	—	—	—	—
Z Czech	—	—	—	—	—	—
Z Niższej Austrii	1	1	—	—	2	—
Z Istrii	—	—	—	—	—	—
Z Węgier	—	—	—	—	—	—
Z Bośni	1	—	—	—	—	—
Z Francji	—	—	—	—	—	—
Z Niemiec	—	—	—	—	—	—
Z Rosyi	—	1	—	—	1	—
Z Rumunii	1	—	1	—	—	1
Z Włoch	—	—	—	—	—	—
Razem	42 ²	49 ³	50 ¹	50 ³	46 ¹	49 ¹
3. Wedle języka ojczystego było:						
Mówiących po polsku	27 ²	49 ³	50 ¹	40 ³	46 ¹	49 ¹
" " rusku	15	—	—	10	—	—
Razem	42 ²	49 ³	50 ¹	50 ³	46 ¹	49 ¹

uczniów.

a liczby drobne oznaczają prywatystów).

W k l a s i e												W zakładzie		Razem
III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		głównym	równorzęd.	
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b			
72	70	38	38	33	25	31	32	41	—	31	—	—	—	722
57	58	58	57	41	41	33	38	49	33	30	25	491	370	861
3	4	3	3	2	1	5	4	3	3	—	—	25	20	45
60	62	61	60	43	42	38	42	52	41	30	25	516	390	906
1	3	5	5	4	6	15	13	13	20	2	14	149	112	261
1	1	3	1	3	4	—	2	3	3	—	1	15	14	29
50	49	53	50	32	29	21	24	34	16	28	10	315	227	542
8	9	—	4	4	3	2	3	2	2	—	—	37	37	74
11	8	7	13	6	4	7	4	13	5	—	5	78	58	136
49	54	54	47	37	38	31	38	39	36	30	20	438	332	770
47	53	50	45	35	38	30	38	39	36	30	20	422	325	747
2	1	4	2	2	—	1	—	—	—	—	—	16	7	23
25	25	28	16	12 ²	10	7	8	18	14	12	13	194 ⁵	135 ²	529 ⁷
1	2	—	—	—	1	2	1	4	—	—	—	14	8	22
18 ²	24	20 ⁴	28 ²	20	26	20 ¹	26	12	20	18	7	194 ¹¹	166 ⁴	260 ¹⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	4
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	4	7
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3	—	3
—	1 ¹	1	1	3	1	—	—	3	—	—	—	7	5 ¹	12 ¹
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
47 ²	53 ¹	50 ⁴	45 ²	35 ²	38	30 ¹	38	39	36	30	20	422 ¹⁶	325 ⁷	747 ²³
39 ²	53 ¹	42 ³	45 ²	29 ²	38	24 ¹	38	35	36	24	20	359 ¹⁵	325 ⁷	684 ²³
8	—	8	—	6	—	6	—	4	—	6	—	63	—	63
47 ²	53 ¹	50 ⁴	45 ²	35 ²	38	30 ¹	38	39	36	30	20	422 ¹⁶	325 ⁷	747 ²³

	W klasie					
	I.			II.		
	a	b	c	a	b	c
4. Wedle wyznania religijnego było :						
Katol. r. l.	23 ²	32 ³	32 ¹	28 ²	31 ¹	25 ¹
„ r. gr.	15	—	—	16	—	—
„ r. arm.	—	—	—	—	—	—
Ewang.-angsb.	—	—	—	—	—	—
Wyzn. mojżesz.	4	17	18	12 ¹	15	24
Razem .	42 ²	49 ³	50 ¹	50 ³	46 ¹	49 ¹
5. Wedle miejsca pobytu rodziców :						
Miejscowych	34 ²	44 ²	40	33 ¹	34 ¹	35
Zamiejscowych	8	5 ¹	10 ¹	17 ²	12	14 ¹
Razem .	42 ²	49 ³	50 ¹	50 ³	46 ¹	49 ¹
6. Klasyfikacya z końcem r. 1898/99 :						
Stopień I. z odznaczeniem	3	5 ¹	1	3 ¹	2	4 ¹
„ I.	24	24 ¹	27	35 ¹	31 ¹	35
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	4	4	4	4	6	1
Stopień II.	5	8	9	6 ¹	6	6
„ III.	6	7	9	2	1	3
Nieklasyfikowano	0 ²	1 ¹	0 ¹	—	—	—
Razem .	42 ²	49 ³	50 ¹	50 ³	46 ¹	49 ¹

W k l a s i e												W zakładzie		Razem
III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		głó- wnym	równo- rzęd.	
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b			
23 ²	38 ¹	36 ³	37 ¹	19 ¹	29	10	30	19	17	19	6	234 ^{1 2}	220 ⁶	454 ^{1 8}
8	—	8	1	6	—	8	—	4	—	6	—	65	1	66
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1
—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	3 ³
16	14	6 ¹	6 ¹	10 ¹	9	12 ¹	7	16	19	4	14	122 ⁴	101 ¹	223 ⁵
47 ²	53 ¹	50 ⁴	45 ²	35 ²	38	30 ¹	38	39	36	30	20	422 ^{1 6}	325 ⁷	747 ^{2 3}
37 ¹	36	34	28 ¹	24 ²	24	20	25	28	22	20	14	305 ⁶	227 ⁴	532 ^{1 0}
10 ¹	17 ¹	16 ⁴	17 ¹	11	14	10 ¹	13	11	14	10	6	117 ^{1 0}	98 ³	215 ^{1 3}
47 ²	53 ¹	50 ⁴	45 ²	35 ²	38	30 ¹	38	39	36	30	20	422 ^{1 6}	325 ⁷	747 ^{2 3}
5 ¹	2	3 ¹	4	6	2	3	2	3	3	4	1	35 ⁴	21 ¹	56 ⁵
28 ¹	36 ¹	29	27 ²	19	21	22	22	25	15	21	14	265 ²	190 ⁵	455 ⁷
5	7	3	4	1	5	2	8	4	6	4	5	32	45	77
3	4	9 ²	3	5	8	1	4	5	11	1	—	50 ³	44	94 ³
5	4	6	7	4	2	2	1	1	1	—	—	38	23	61
1	—	0 ¹	—	0 ²	—	0 ¹	1	1	—	—	—	2 ⁷	2 ¹	48
47 ²	53 ¹	50 ⁴	45 ²	35 ²	38	30 ¹	38	39	36	30	20	422 ^{1 6}	325 ⁷	747 ^{2 3}

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

Na naukę historii kraju rodzinnego uczęszczało:	335 uczniów
„ „ kaligrafii	101 „
„ „ języka ruskiego	73 „
„ „ „ francuskiego	42 „
„ „ rysunków	61 „
„ „ śpiewu	137 „
„ „ gimnastyki w V., VI., VII. i VIII. kl.	64 „

Wiek uczniów z końcem drugiego półrocza,

w klasie I.

10 lat u uczniów	37
11 „ „	40
12 „ „	38
13 „ „	16
14 „ „	10
15 „ „	2
16 „ „	1

w klasie VIII

18 lat u uczniów	23
19 „ „	13
20 „ „	6
21 „ „	7
22 „ „	1

VII.

A) Opłaty uczniów.

1. Opłatę szkolną składało:	a) w I. półroczu	408 uczniów
	b) " II. "	387 "
Od połowy uwolnionych:	a) " I. "	— "
	b) " II. "	— "
Od całej opłaty uwolnionych:	a) " I. "	498 "
	b) " II. "	376 "

Opłata szkolna wynosiła:

w I. półroczu	.	.	8560 zł. a. w.
" II. "	.	.	8200 " " "

Razem 16760 zł. w. a.

2. Taksy wstępne wynosiły	.	.	531 zł. 30 ct. w. a.
3. Datki na zbiory naukowe	.	.	906 " — " " "
4. Za duplikaty świadectw	.	.	44 " — " " "
5. Liczba stypendyów:	20.		
6. Ogólna suma stypendyów	.	.	4557 " 50 " " "

B) Pomoc dla ubogich uczniów.

a) Przychód.

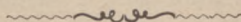
1. Pozostałość kasowa z roku 1898	.	189 zł. 90 ct. w. a.
2. Przy wpisach do zakładu wpłynęło	.	112 " 10 " " "
3. Podczas egzort niedzielnych i od dobro- dziejów	.	150 " — " " "
Razem		452 zł. — ct. w. a.

b) Rozchód.

Za te pieniądze sprawiono ubogim uczniom książki i zakupiono dla 31 uczniów mundurki; za niektórych zapłacono opłatę szkolną.

Przychód	.	452 zł. — ct. a. w.
Rozchód	.	412 " 21 " " "
Pozostałość kasowa		39 zł. 79 ct. w. a.

Wszystkim P. T. Dobrodziejom składa dyrekcyja niniejszem serdeczne podziękowanie.

VIII.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

1. Wys. RSkr. rozporz. d. 23 lipca 1897 l. 15181 aprobuje: ks. Dr. Jougan, Katolicka dogmatyka ogólna dla szkół średnich. We Lwowie 1898. Cena egz. 1 zł. 20 ct.
2. Wys. RSkr. rozporz. z d. 10 sierpnia 1898 l. 18333 aprobuje: A. M. Kawecki i Fr. Tomaszewski, Fizyka, krótki rys kosmografii i chemii. Podręcznik dla niższych klas szkół średnich. Wyd. II. w Krakowie 1898. Cena egzempl. opr. 1 zł. 10 ct.
3. Wys. RSkr. rozporz. z d. 30. sierpnia 1898 l. 19483 zwraca uwagę na dzieło: Taschenbuch der Jugendspiele für Lehrer, Erzieher und Spielleiter vom Bürgerschullehrer Karl Schwalm. Cena opr. 3 korony.
4. Wys. RSkr. rozporz. z d. 30 sierpnia 1898 l. 15084 aprobuje: „Liturgika hr. kat. cerkwy dla uczenykiw szkół sereďnych“ A. Torońskoho. II. wydanie. Cena egz. opr. 80 ct.
5. Wys. RSkr. rozporz. z d. 7 września 1898 l. 21662 aprobuje: Dr. Alfred Jahner, Deutsche Grammatik für die galizischen Mittelschulen. Lwów, Cena egz. 2 korony.
6. Wys. RSkr. rozporz. z d. 7 września 1898 l. 21670 aprobuje: Leitfaden für den Unterricht in der deutschen Sprachlehre für Mittelschulen mit polnischer Vortragssprache von Dr. Karl Petelenz, we Lwowie 1898. Cena egzempl. 1 k 80 h.
7. Wys. RSkr. rozporz. z d. 7 września 1898 l. 21662 aprobuje: Ćwiczenia greckie dla klasy III. i IV. ułożyli Józef Winkowski i Józef Taborski we Lwowie. Cena egzempl. 2¹/₂ korony.
8. Wedle rozporz. Wys. RSkr. z d. 7 września 1898 l. 18209 przyznało Wys. Ministerstwo kolei żelaznych uczniom

wszystkich zakładów naukowych, mających prawo publiczności, przy wspólnych wycieczkach, odbywanych pod nadzorem nauczycieli II-gą i III- klasą pociągów osobowych (z wyjątkiem pociągów pospiesznych) 50%-tą zniżkę normalnych cen jazdy bez względu na odległość i na liczbę uczestników wycieczki. Takie wycieczki należy zgłaszać na stacyi, z której wyjazd ma nastąpić, co najmniej na 24 godzin naprzód.

9. Wedle rozporz. Wys. RSkr. z d. 18 września 1898 l. 21177 ustanowił JE. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 11 sierpnia 1898 l. 11089 począwszy od 1 września 1899 w c. k. IV gimnazjum we Lwowie stałą posadę nauczyciela gimnastyki.
10. Wedle rozporz. RSkr. z d. 21 października 1898 l. 27098 zarządził JE. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 6 października 1898 l. 2312, aby dzień 19 listopada jako dzień imienin śp. Najjaśniejszej Pani Cesarzowej Elżbiety był i na przyszłość wolny od nauki szkolnej i aby w tym dniu urządzano nabożeństwo uroczyste.
11. Według Najwyższego pisma odręcznego z dnia 18 sierpnia 1898 do JE. Pana Ministra ces. i król. Dworu oraz spraw zagranicznych Jego ces. i król. Apostolska Mość z powodu 50-tej rocznicy wstąpienia na Tron raczył najmiłoścwiej ustanowić medal, który ma być tym wszystkim przyznany, którzy w czasie od 2. grudnia 1848 do grudnia 1898 pozostawali w cywilnej służbie państwowej. (RSkr. $\frac{2}{11}$ 1898 l. 28241).
12. Wys. RSkr. rozporz. z d. 14 listopada 1898 l. 25533 dopuszcza „Preparacyę do Mów olintyjskich Demostenesa“ Kornelego Fischera i Henryka Kopii (Lwów 1898), cena 30 ct. jako środek pomocniczy przy nauce języka greckiego w gimnazjach.
13. Wys. Prezyd. RSkr. z d. 21. listopada 1898 l. 556 wydaje okólnik w sprawie obchodzenia jubileuszu 50-letnich rządów Jego ces. i król. Apostolskiej Mości, przypadającego na dzień 2. grudnia 1898.
14. Wedle rozporz. Wys. Prezyd. c. k. Namiestnictwa z d. 28 listopada 1898 l. 13172 zarządził JE. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 25 listopada 1898 l. 2752, że

- wszystkie władze i zakłady, podlegające Ministerstwu W i O., dzień 2 grudnia 1899 mają uważać za dzień feryalny.
15. Wys. RSkr. rozporz. z d. 24 listopada 1898 l. 25764 aprobuje: Ćwiczenia łacińskie dla klasy II. Według książki Józefa Steinera i Dra Augusta Scheindlera ułożył Dr. Zygmunt Samolewicz. Wyd. II. We Lwowie 1898. Cena egz. opr. 1 zł.
 16. Wys. RSkr. rozporz. z d. 15. grudnia 1898 l. 29453 zawiadania na podstawie reskryptu JE. Pana Ministra W. i O. z d. 31 października 1898 l. 34157, że rzeźbiarz i medalier Rudolf Marschall w Wiedniu wykonał dla młodzieży szkolnej medal na pamiątkę 50-letniego jubileuszu rządów Najjaśn. Pana.
 17. Wys. RSkr. rozporz. z d. 4 stycznia 1899 l. 32652 zezwoliła, aby uczniowie szkół średnich we Lwowie narodowości ruskiej urządzili wieczorek ku czci Szewczenki w auli c. k. IV gimnazjum.
 18. Wys. RSkr. rozporz. z dnia 6. stycznia 1899 l. 25763 aprobuje: Fiderer Edward, Gramatyka języka greckiego szkolna. Wyd. II, we Lwowie 1898. Cena egz. 1 zł. 50 ct.
 19. Wys. RSkr. rozporz. z d. 27 stycznia 1899 l. 29994 aprobuje: Zasady algebry dla wyższych klas gimnazjalnych i szkół realnych, napisał Dr. Placyd Dziwiński. Wyd. II. We Lwowie 1898. Cena egzempl. opr. 1 złr. 50 ct.
 20. Prezyd. RSkr. rozporz. z d. 6 marca 1899 l. 159 poleciło zabronić uczniom szkół średnich we Lwowie uczęszczania na wykłady t. z. Uniwersytetu ludowego.
 21. Wys. RSkr. rozporz. z d. 21 marca 1899 l. 2597 zawiadania, że podręczniki: 1) Welter-Sawczyński, Dzieje powszechne, część II. wyd. 5. Kraków 1892. 2) Gindely-Markiewicz, Dzieje starożytne, wyd. 2. Rzeszów 1885. 3) Tenże, dzieje średniowieczne, Wyd. 2 Rzeszów 1887. 4) Zajączkowski, Początki arytmetyki, część I, wyd. 3, Lwów 1891 (i wydania dawniejsze). 5) Zajączkowski, Początki arytmetyki i algebry, część II, wyd. 1. i 2. Lwów 1891 wychodzą z użytku szkolnego.
 22. Wys. Prezyd. RSkr. rozporz. z d. 22 kwietnia 1899 l. 329 zawiadania, że wskutek Najwyższego zarządzenia mają corocznie w dniach 9. i 10. września odbywać się nabo-

żeństwa żałobne za spokój duszy śp. Najdostojniejszej Cesarzowej i królowej Elżbiety, a przeto dzień 9 września uznany jest odtąd za dzień normalny dworski i że na przyszłość mają ustać nabożeństwa żałobne za duszę śp. Najdost. Cesarzowej Maryi Anny, wskutek czego dzień 3-
maja przestaje odtąd być dniem normalnym dworskim.

23. Wys. RSkr. rozporz. z d. 24 maja 1899 aprobuje: Wybór z *Dziejów Herodota*. Wydanie Augusta Scheindlera do użytku gimnazyów polskich zastosował Fr. Terlikowski. Wiedeń i Praga 1898. Cena egz. opr. 1 złr.

IX.

Kronika zakładu.

Rok szkolny 1899 rozpoczął się dnia 3. września 1898 uroczystem nabożeństwem w kościele św. Maryi Magdaleny.

Wpisy uczniów do zakładu odbywały się dnia 13. i 14. lipca do I. klasy i w trzech ostatnich dniach sierpnia do klas wszystkich.

Egzamin wstępny do I. klasy odbył się dnia 15. i 16. lipca tudzież 1. i 2. września 1898. Do egzaminu zgłosiło się wogóle 175 uczniów publicznych i prywatnych; przyjęto z nich 129, reprobowano 46.

Dnia 13. września 1898 odbyło się żałobne nabożeństwo za duszę śp. Najjaśn. Cesarzowej Elżbiety.

Dzień 4. października, jako dzień imienin Najjaśn. Pana, obchodził zakład uroczystem nabożeństwem.

Dnia 25. października 1898 obchodził zakład uroczystości dzień św. Jana Kantego, swojego patrona. Wny ks. Jan Stopczyński, dziekan i proboszcz kościoła św. M. Magdaleny, odprawił w tym dniu dla młodzieży zakładu uroczyste nabożeństwo, podczas którego Wny ks. kanonik Dr. Aleksander Pechnik, wygłosił kazanie, zastósowane do tej uroczystości.

Dnia 19. listopada 1898 odbyło się uroczyste żałobne nabożeństwo za duszę śp. Najjaśn. Pani Cesarzowej Elżbiety jako w dniu Jej imienin.

Dnia 2. grudnia 1898 z powodu 50-tej rocznicy wstąpienia na Tron Jego ces. i król. Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I. odbyła się w zakładzie uroczystość jubileuszowa, której przebieg był następujący:

O godzinie 8. rano udali się uczniowie zakładu głównego i oddziałów równorzędnych wraz z profesorami do kościoła św.

M. Magdaleny na nabożeństwo, które odprawił katecheta ks. Dr. Stanisław Wiśniowski, a po Mszy św. zgromadzili się w auli gimnazjalnej, którą stósownie ozdobiono i w której ustawiono biust Najj. Pana. Następnie dyrektor zakładu miał do uczniów zgromadzonych przemowę. Wyjaśnił w niej znaczenie tego Jubileuszu w sposób odpowiadający uroczystemu nastrojowi i zastosowany do rozwoju umysłów i serc uczniów, wykazał, co młodzież polska ma do zawdzięczenia Najjaśn. Panu i jak wielkie wzory cnót ma w Monarsze do naśladowania, a nareszcie wzniósł okrzyk na cześć Jego ces. i król. Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa. Ten okrzyk zgromadzeni uczniowie i profesorowie powtórzyli z zapalem trzykrotnie.

Na zakończenie uroczystości odśpiewał chór gimnazjalny pod kierunkiem nauczyciela Domiszewskiego hymn ludowy.

Uczniowie wyzn. mojżeszowego udali się na nabożeństwo do synagogi na Krakowskiem rano o godz. 10.

Pierwsze półrocze ukończono dnia 30. stycznia, drugie rozpoczęto dnia 3. lutego 1899.

Dnia 11. marca 1899 na mocy rozporządzenia Wys. Rady Szkolnej kraj. z dnia 4. stycznia 1899 l. 32.652 odbył się w auli zakładu wieczorek ku czci Szewczenki.

Pisemne egzamina dojrzałości odbywały się od 8. do 13. maja, zaś ustne od 26. czerwca do 7. lipca pod przewodnictwem c. k. krajowego Inspektora szkół, Wgo Emanuela Dworskiego, poczem nastąpiło rozdanie świadectw abiturjentom.

Młodzież szkolna przystępowała w ciągu roku szkolnego trzy razy do śś. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i odprawiła w czasie wielkopostnym rekolekcyę wielkanocną.

Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

Uczniom czterech klas wyższych udzielano nauki gimnastyki jako przedmiotu obowiązkowego w każdej klasie po 2 godziny tygodniowo, zaś uczniom klas wyższych jako przedmiotu nadobowiązkowego w dwóch oddziałach po 2 godz. tygodniowo.

W porze zimowej Towarzystwo łyżwiarskie wydawało dla uczniów bilety sezonowe po niższej cenie.

Na wiosnę i w lecie odbywały się wycieczki w towarzystwie profesorów.

Przez maj i czerwiec urządzano dwa razy w tygodniu w godzinach popołudniowych na placu powystawowym gry i zabawy szkolne pod kierownictwem profesorów Franciszka Bizonia i Władysława Zagórskiego, tudzież nauczyciela gimnastyki Kornelego Jaworskiego.

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów do zakładu na r. szkolny 1899/900 będą się odbywały dnia 29., 30. i 31. sierpnia. Późniejsze zgłoszenie do zapisu tylko w wyjątkowych wypadkach może być uwzględnione.

Uczniowie mają się zgłaszać osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i rodowód w dwóch egzemplarzach, tudzież świadectwo rewakynacyi, odbytej w roku poprzedzającym wstąpienie do szkoły.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają przedłożyć:

- a) metrykę urodzenia, bez której żaden uczeń do zakładu nie będzie przyjęty;
- b) świadectwo szkolne tego zakładu, gdzie przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem, że mogą być przyjęci do innego zakładu;
- c) złożyć takse wstępną w kwocie 2 zł. 10 ct.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 1 zł. w. a. jako datek na zbiory naukowe zakładu. Prócz tego na początku drugiego półrocza t. j. między 1. a 15. lutego mają uczniowie składać na cele zabaw szkolnych datek w kwocie 50 ct. w. a.

Opłata szkolna, która ma być złożona w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza, wynosi 20 zł. w. a. na jedno półrocze.

Egzamina wstępne do I. klasy odbędą się 1. i 2. września.

Egzamina wstępne do II. — VIII. będą się odbywały w dniach od 1. do 15. września.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 30. i 31. sierpnia.

Nabożeństwo wstępne odprawi się dnia 3. września, poczem 4. września rozpocznie się regularna nauka.

KLASYFIKACYA.

Klasa I. A.

Stopień celujący

1. Kosiak Maryan	3. Nieduszyński Tadeusz
2. Kraśniak Józef	

Stopień pierwszy.

1. Anaszkiewicz Teofil	13. Kowalski Kazimierz
2. Artymowski Władysław	14. Kropaczek Antoni
3. Bałaszieskul Franciszek	15. Lewicki Julian
4. Bitschan Karol	16. Małaczyński Kazimierz
5. Chałupnicki Oskar	17. Markl Walery
6. Diak Michał	18. Mars Franciszek
7. Dobija Tadeusz	19. Menkes Jakób
8. Ehrenreich Zygmunt	20. Paśkowski Alfred
9. Janiewski Piotr	21. Pikor Stefan
10. Janusz Teodozy	22. Sedlak Zdzisław
11. Januszeński Kazimierz	23. Stankiewicz Maryan
12. Komarzyński Alexy	24. Wołoszczuk Włodzimierz

Czterem uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, 5 otrzymało drugi, 6 trzeci stopień.

Klasa I. B.

Stopień celujący.

1. Ruder Samuel	4. Tomasik Seweryn
2. Samuły Aleksander	5. Wepper Tadeusz
3. Sidorowicz Bogusław	

Stopień pierwszy.

1. Nass Ozyasz	5. Reindl Alfred
2. Niemczewski Erazm	6. Rzepecki Mieczysław.
3. Pazirski Stefan	7. Sabinowski Lucyan
4. Pollo Maryan	8. Sandel Jakób

9. Sawicki Józef	17. Szeremeta Stanisław
10. Schoen Arnold	18. Terlecki Jan.
11. Sprecher Emanuel	19. Thieberg Kazimierz
12. Stuchły Stanisław	20. Tyrawski Józef
13. Sucharda Aleksander	21. Weiss Leon
14. Świeżawski Tadeusz	22. Wierzbiański Wacław
15. Szczepaniuk Stefan	23. Wiesel Abraham
16. Szkodziński Stanisław	24. Wysocki Józef

1 nie klasyfikowany, 4 uczniom pozwolono powtórzyć egzamin poprawczy po feryach z jednego przedmiotu, 8 otrzymało stopień drugi, 7 otrzymało stopień trzeci.

Klasa I. C.

Stopień celujący.

1. Krzyż Stanisław

Stopień pierwszy.

1. Armatys Bolesław	15. Jasiński Michał
2. Baczes Maurycy	16. Katz Aron
3. Baral Maksymilian	17. Kloss Maryan
4. Biliński Edward	18. Krupiński August
5. Chilarski Eugeniusz	19. Kunach Władysław
6. Czaporowski Leonard	20. Lew Maksymilian
7. Doller Maurycy	21. Loteczka Roman
8. Duszczyński Stanisław	22. Łobos Stanisław
9. Dyga Bernard	23. Menkes Abraham
10. Erb Samuel	24. Myczkowski Adam
11. Hemerling Karol	25. Nowakiewicz Edward
12. Hescheles Henryk	26. Oberhard Leopold
13. Hirschberg Antoni	27. Panasiewicz Tadeusz
14. Iwanko Stanisław	

9 otrzymało stopień drugi; 9 stopień trzeci. Czterem pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach.

Klasa II. A.

Stopień celujący.

1. Grabiński Stefan	3. Kloss Jan
2. Hostyński Jakób	

Stopień pierwszy.

1. Ajdukiewicz Józef	3. Andler Tadeusz
2. Andler Władysław	4. Beltowski Marcin

5. Bełtowski Jan	21. Kaucki Stanisław
6. Chajes Izidor	22. Kobilnyk Włodzimierz
7. Cisło Stefan	23. Kolijewicz Emil
8. Czapelski Leon	24. Kopp Maryan
9. Czaczkes Natan	25. Kryptakiewicz Leon
10. Deligtisch Aszer	26. Kucharski Maryan
11. Dąbrowski Jan	27. Lewicki Józef
12. Demianowski Adryan	28. Menkes Maurycy
13. Fiala Tadeusz	29. Nikopoli Henryk
14. Friser Henryk	30. Ornstein Hersch
15. Gundermann Rudolf	31. Pawłowski Zygmunt
16. Grzybowski Dyonizy	32. Richter Maurycy
17. Horowitz Marcin	33. Rosenfeld Hersch
18. Jabłoński Piotr	34. Sługoński Kazimierz
19. Jahner Henryk	35. Stadnyk Andrzej
20. Jacobsohn Ozyasz	

Czterem pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach. Stopień drugi otrzymało 6, stopień trzeci 2.

Klasa II. B.

Stopień celujący.

1. Syrový Józef	2. Umański Stanisław

Stopień pierwszy.

1. Blicharski Józef	17. Sonne Emanuel
2. Jędrkiewicz Emanuel	18. Sroczyński Edward
3. Konieczny Władysław	19. Sus Michał
4. Łomnicki Konstanty	20. Szewczyk Stanisław
5. Rosenfeld Karol	21. Terlecki Tadeusz
6. Rosenfeld Ludwik	22. Urbański Grzegorz
7. Rothfeld Adolf	23. Wagner Jan
8. Rysiak Jan	24. Waligórski Jan
9. Schatzker Samuel	25. Weiss Ludwik
10. Schermant Jaques	26. Wierzbowski Józef
11. Schwarz Jakób	27. Wiernek Michał
12. Semis Józef	28. Zachara Michał
13. Skulicz Stanisław	29. Zaleski Kazimierz
14. Smoleński Roman	30. Zaleski Eugeniusz
15. Sokal Joachim	31. Zawadzki Alfred
16. Sold Abraham	

Sześciu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin poprawczy po feryach z jednego przedmiotu. Stopień drugi otrzymało 6, stopień trzeci 1.

Klasa II. C.

Stopień celujący.

1. Flecker Wilhelm	3. Krenzel Eugeniusz
2. Hillbricht Stanisław	4. Mars Zdzisław

Stopień pierwszy.

1. Apperman Rudolf	19. Habernoga Karol
2. Armatys Wiktor	20. Hirschsprung Jakob
3. Atlas Karol	21. Hirschtritt Emanuel
4. Bak Jehoszua	22. Jamrógiewicz Kazimierz
5. Bader Karol	23. Immerdauer Izaak
6. Barach Fryderyk	24. Karasiński Leopold
7. Bardach Filip	25. Kellner Szymon
8. Butkowski Felix	26. Krajewski Mieczysław
9. Bykowski Alexander	27. Kropiwnicki Stanisław
10. Degen Albert	28. Lorenz Stefan
11. Dorfmann Mojżesz	29. Makusz Mieczysław
12. Engel Franciszek	30. Malinowski Sylwester
13. Federbusch Filip	31. Mann Samuel
14. Finkelstein Febus	32. Nowodworski Adam
15. Friedmann Schulem	33. Pikor Tadeusz
16. Gabryel Marcin	34. Pilin Józef
17. Głogowski Maryan	35. Poest Jan
18. Gränzbauer Mojżesz	

Jednemu uczniowi pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; sześciu uczniów otrzymało stopień drugi, trzech stopień trzeci.

Klasa III. A.

Stopień celujący.

1. Domaszewski Jan	4. Klemensiewicz Zygmunt
2. Dzierżyński Józef	5. Krypiakiewicz Jan
3. Kleiner Juliusz	

Stopień pierwszy.

1. Bacztes Joachim	8. Deligtisch Uszer
2. Beglückter Abraham	9. Dignas Adolf
3. Blatt Zygmunt	10. Eisenstein Salomon
4. Broch Samuel	11. Epstein Karol
5. Cerkiewicz Nestor	12. Fitzner Jan
6. Danilewicz Ludwik	13. Frydrych Stanisław
7. Dąbrowski Jan	14. Giżejewski Frydolin

15. Glück Nachman	22. Hüttner Beril
16. Goldschmid Józef	23. Illeczo Hilary
17. Grużewski Władysław	24. Jaworski Kazimierz
18. Haas Emanuel	25. Kret Stefan
19. Hahn Abraham	26. Nadraga Aleksander
20. Heimroth Ryszard	27. Oberkorn Karol
21. Horowitz Izidor	28. Smereka Eugeniusz

Pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach 5 uczniom, stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 5, nie klasyfikowany 1.

Klasa III. B.

Stopień celujący.

1. Rataj Maciej	2. Ziembicki Henryk

Stopień pierwszy.

1. Felix Emil	19. Rosenmann Hirsch
2. Jampoler Wilhelm	20. Rothkühl Ludwik
3. Jączek Michał	21. Schleifer Zygmunt
4. Jędrzejczyk Jan	22. Senisson Stanisław
5. Konieczny Franciszek	23. Skałkowski Zdzisław
6. Kordys Roman	24. Skwarczyński Teodor
7. Król Leon	25. Smalski Tadeusz
8. Krykiewicz Jan	26. Solski Tadeusz
9. Maślanka Jerzy	27. Sosabowski Władysław
10. Matula Wincenty	28. Stafiński Wincenty
11. Mehrer Mojżesz	29. Surowiecki Ferdynand
12. Papierkowski Emil	30. Świeżawski Ludwik
13. Pichler Władysław	31. Thon Karol
14. Pieniążek Władysław	32. Wasylewski Stanisław
15. Przybylski Karol	33. Wiktor Władysław
16. Rapaport Leopold	34. Zwilling Emanuel
17. Reich Leizer	35. Żebrowski Kazimierz
18. Reiss Leopold	36. Żurawski Kazimierz

4 uczniów otrzymało stopień drugi, czterech stopień trzeci, a siedmiu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach.

Klasa IV. A.

Stopień celujący.

1. Diaczek Stanisław	3. Pańczyszyn Maryan
2. Hillbricht Edward	

Stopień pierwszy.

1. Augustin Zygmunt	16. Holan Jan
2. Berbeka Karol	17. Jakubski Antoni
3. Blas Aron	18. Jurkiewicz Dominik
4. Brąglewicz Kazimierz	19. Kaszubski Stanisław
5. Carewicz Julian	20. Kornaga Dominik
6. Czaczkes Borys	21. Kornicki Stanisław
7. Czapczyński Tadeusz	22. Krenzel Władysław
8. Czuberski Leonard	23. Kucharski Władysław
9. Dadak Jan	24. Ładoś Roman
10. Dąbrowski Stanisław	25. Ławrowski Emanuel
11. Dobija Michał	26. Padiak Władysław
12. Drexler Aleksander	27. Stroynowski Roman
13. Gamski Maryan	28. Wilusz Jan
14. Gundermann Wiktor	29. Żarski Stanisław
15. Hillbricht Wiktor	

Trzem uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, 9 otrzymało stopień drugi, 6 stopień trzeci.

Klasa IV. B.*Stopień celujący.*

1. Paluch Stanisław	3. Sonntag Leon
2. Śliwiński Jan	4. Wojtanowicz Zygmunt

Stopień pierwszy.

1. Blauth Tedeusz	15. Passiuk Rudolf
2. Chermiński Stanisław	16. Rothfeld Jakób
3. Gruszkiewicz Jan	17. Silber Max
4. Karasiński Walery	18. Seniów Tadeusz
5. Korosteński Tadeusz	19. Stolba Władysław
6. Kuta Antoni	20. Weinert Czesław
7. Lustig Fischel	21. Wójcik Bronisław
8. Łańcucki Bronisław	22. Wojnar Alexander
9. Makuszyński Kornel	23. Wolański Wacław
10. Motyl Jan	24. Zarebski Leopold
11. Nussenblatt Henryk	25. Zawadzki Tadeusz
12. Olszewski Alfred	26. Zgoda August
13. Osławski Józef	27. Żelechowski Adam
14. Ostrowski Karol	

Trzech uczniów otrzymało stopień drugi, 7 uczniów otrzymało stopień trzeci, 4 uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach.

Klasa V. A.

Stopień celujący:

1. Allerhand Ignacy	4. Kobierzycki Ludwik
2. Aschkenazy Fryderyk	5. Sośnicki Kazimierz
3. Górecki Stanisław	6. Szwedzicki Władysław

Stopień pierwszy:

1. Alles Wolf	11. Huczkowski Dobromil
2. Borowiczka Maryan	12. Jakliński Henryk
3. Bürger Jakób	13. Jurowicz Feliks
4. Fell Israel	14. Kapuściak Maryan
5. Fell Julusz	15. Kawałek Jakób
6. Gamski Włodzimierz	16. Knobloch Ernest
7. Gawlik Mieczysław	17. Komornicki Bronisław
8. Haberman Salomon	18. Link Franciszek
9. Hankiewicz Jarosław	19. Witoszyński Emil
10. Horowitz Samuel	

Jednemu pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, 5 uczniów otrzymało stopień drugi, 4 stopień trzeci.

Klasa V. B.

Stopień celujący:

1. Parnes Zygmunt	2. Zagórski Mieczysław

Stopień pierwszy:

1. Matkowski Stanisław	12. Sokal Bernard
2. Mielecki Karol	13. Staufer Ludwik
3. Nawaryński Jan	14. Steusing Zbigniew
4. Papée Karol	15. Sułkowski Zdzisław
5. Peczenyk Abraham	16. Świeżawski Włodzimierz
6. Pieczonka Edward	17. Tyszkowski Bronisław
7. Ptasiewicz Jan	18. Wieczorek Jan
8. Rappaport Naftali	19. Wierzbicki Franciszek
9. Romański Jan Mieczysław	20. Więckowski Zdzisław
10. Seidel Mieczysław	21. Wojnar Józef
11. Kubala Henryk	

Pięciu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin po feryach z jednego przedmiotu, stopień drugi otrzymało 8, stopień trzeci 2.

Klasa VI. A.

Stopień celujący:

1. Grużewski Bolesław	3. Kretz Józef
2. Krechowicki Kazimierz	

Stopień pierwszy:

1. Dachs Herman	12. Kozubski Zygmunt
2. Dawid Izak	13. Kotarski Kazimierz
3. Dudziakiewicz Józef	14. Krug Kazimierz
4. Durst Ernest	15. Kulczycki Łukasz
5. Federbusch Józef	16. Lachmayr Fryderyk
6. Fell Jakób	17. Lisicki Juliusz
7. Friser Oskar	18. Marusyn Józef
8. Gödl Maryan	19. Skorus Jan
9. Gut Maryan	20. Stankiewicz Zdzisław
10. Kleiner Filip	21. Tomkowyd Mikołaj
11. Knopf Salamon	22. Witoszyński Witold

Dwom uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; jeden uczeń otrzymał stopień drugi, dwóch stopień trzeci.

Klasa VI. B.*Stopień celujący.*

1. Zagórski Adam	2. Zagórski Włodzimierz

Stopień pierwszy:

1. Gelerter Władysław	12. Smal Wincenty
2. Kober Lucyan	13. Smarzewski Edward
3. Królikiewicz Maryan	14. Stromenger Jan
4. Paluch Józef	15. Świeżawski Bogusław
5. Pazirski Ludwik	16. Towarnicki Wiktor
6. Piechowski Seweryn	17. Ulmer Adam
7. Reich Leon	18. Wierzbicki Władysław
8. Rozwadowski Jerzy	19. Zawadzki Mieczysław
9. Sabiński Artur	20. Kulpa Paweł
10. Schindler Israel	21. Tyczyński Andrzej
11. Schwarz Chaim	22. Strychowski Ignacy.

Ośmiu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; do egzaminu uzupełniającego przeznaczono jednego, 4 otrzymało stopień drugi, jeden stopień trzeci.

Klasa VII. A.*Stopień celujący:*

1. Klarfeld Bogusław	3. Sokołowski Roman
2. Męciński Roman	

Stopień pierwszy:

1. Askenazy Hersch	14. Gittelmacher Mendel
2. Berlstein Józef	15. Glanz Maurycy
3. Blaustein Juda	16. Grodzki Czesław
4. Czapeczyński Witold	17. Hirsch Hersch
5. Dąbski Jan	18. Kahane Józef
6. Degen Michał	19. Knopf Dawid
7. Dugilewski Icyk	20. Kostecki Mikołaj
8. Dworski Adolf	21. Rydygier Józef
9. Dyszkiewicz Roman	22. Seferowicz Stanisław
10. Dzikowski Zdzisław	23. Sokal Herman
11. Eile Marcelli	24. Stecyk Jan
12. Friedman Jakób	25. Berezowski Albin
13. Fuchs Franciszek	

Pozwolono powtórzyć po feryach egzamin z jednego przedmiotu 4 uczniom; stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń, nie klasyfikowano 1 ucznia.

Klasa VII. B.*Stopień celujący:*

1. Kirschbaum Pinkas	3. Weissmann Baruch
2. Piller Tytus	

Stopień pierwszy:

1. Antler Isak	9. Streitt Maksymilian
2. Bier Schaje	10. Strusiński Wiktor
3. Fischer Antoni	11. Tendler Leon.
4. Karaman Józef	12. Wawrzyniecki Antoni
5. Kropf Feliks	13. Weissmann Aleksander
6. Mund Baruch	14. Wierzbowski Ludwik
7. Pruskowski Kazimierz	15. Zbyszewski Włodzimierz
8. Sprecher Nissen	

Sześciu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; stopień drugi otrzymało 11, stopień trzeci 1 uczeń.

Wynik egzaminu dojrzałości

przy końcu roku szkolnego.

Do egzaminu dojrzałości zgłosiło się :

A) W zakładzie głównym.

Publicznych	.	.	.	25 uczniów
Eksternistów	.	.	.	4 „
Razem				29 „

Uznano za dojrzałych z odznaczeniem 3 publ.

„	„	„	11 „	1 ekstern.
„	„	niedojrzałych z poprawką	6 „	1 „
„	„	na rok	4 „	— „
Odstąpiło od egzaminu ustnego			1 „	2 „
Razem			25 „	4 „

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali :

1. Karpuszek Adam	3. Skalkowski Mieczysław
2. Łomnicki Antoni	

Świadectwo dojrzałości otrzymali :

1. Aszkenazy Oskar	7. Koch Jan
2. Axentyj Antoni	8. Kociuba Michał
3. Drewnowski Kazimierz	9. Kozłowski Henryk
4. Dziędzielewicz Witold	10. Pikor Władysław
5. Hausman Joachim	11. Rachlewicz Bolesław
6. Kliszcz Michał	12. Paczowski Bazyli (ekst.)

B) W oddziałach równorzędnych.

Publicznych 15 uczniów.

Uznano za dojrzałych	.	.	.	.	.	10 publ.
„	„	niedojrzałych z poprawką	.	.	.	3 „
„	„	niedojrzałych za rok	.	.	.	2 „
Razem						15 publ.

Świadectwo dojrzałości otrzymali :

1. Buber Marcelli	6. Menkes Bertold
2. Elner Jonasz	7. Pöller Maksymilian
3. Galusiński Kazimierz	8. Sokal Marek
4. Górnicki Franciszek	9. Traubner Juliusz
5. Lehm Samuel	10. Zbierzchowski Henryk

